

HOGY KARCSUVA világra és egyáltalán egészségesnek is megismerésükre, használjuk a Pületes Apollo-t, melynek gyögyereje a (gőnyekből nyert) Vesiculusine. Ezen orvosi tekintélyű főnök elismert pillók karcsuva termék, hatásként azonos a nincsen hátrányára az egészségre, mint sok más készítmény. Nem használják, hanem egyenesen a táplálkozásra és a zsírsavakig jutnak el. — A tiszta és testesebb gyögyereje a Pületes Apollo-k szabályozzák a szervi működést, fiatalítják az arcvonásokat megújítják a testnek immár az egészséget és erőt. Ez a tük minden esetben ki megakadja őri karcsu és fiatalos alakját. A Pületes Apollo-k a legkényesebb természetű mindkét nembelieknek használnak és nem árthatnak sokáig az egészségre. A körülbelül két hónapig tartó gyögyerést könnyen be lehet tartani és végére mindig teljesen állandó. (Továbbeszen véletli vedgye). Egy üveg ára utasítás: K. 6. 45 bérmérete; utasítással K. 6. 75. — **F. Krieger**, gyógyszerész, 6, Passage Verdun, Paris, IX. — Egredül rakár Ausztria-Magyarország részére: **Budapest, Török József**, gyógyszerész, Király-utca, 12.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer,
mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerészében.
Budapest, V/49, Szabadság-ter, Sétány-utca sarkán. 10124

Hazai gyártmány!
KLEINOSCHEG SEC

UJDONSÁG!
ELSŐ MINŐSÉGŰ PEZSGÓ.

KLEINOSCHEG TESTVÉREK
csász. és kir.
udvari szállítók pezsgő pinczéi
BUDAFOK. 10301

A női szépség elérésére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,
mely vegytiszt. sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arckrém pár nap alatt elűvölt szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtünet (Milleser) és minden más bőrbajt. Kisméjta a ráncokat, redőket, himlőhevelket és az arcot hófehérre, simává és üdév varázsolja. Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.

Margit hölgyor 1 kor. 20 fill., **Margit szappan** 70 fill., **Margit fopép** (Zahn-pasta) 1 kor., **Margit arcviz** 1 korona.

Hamisítványok bíróság üldözöttek.

Postán utánvétel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a kőszítő: **Földes Kelemen** gyógyszerész. Arad. Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszerész. Király-utca, 12 és Andrassy-út 29. Kapható mindegyik gyógyszerárban.

Évtizedek óta nagy sikerrel használtatik

csúsz és köszvény ellen
a **KRIEGNER-féle REPARATOR**

Törvényesen védve!
A Szt. Rókus-kórházban 136 eset közül 129 esetben teljes gyógyulást eredményezett.

Nagy üveg ára 2 kor.
Kis " " " 1 " "

Kapható a gyógyszerárakban.

Ovakodjunk az utánzatoktól, csak Krieger-féle fogadjunk el.

Legtökéletesebb arcz-tisztító és szépítőszerek!

Hatásuk csodás.

AKÁCIA Krieger-féle **AKÁCIA**

Akácia-crème

Törvényesen védve! Óvakodjunk utánzatoktól!
E világhírű Akácia-arckrém nem ártalmas; sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz;
minden arczot üdit, frissít és szépít.
Igazi urnőknek egyedül kedvelt piperecikkek!

Akácia-crème — 2 korona
Akácia-puder — 1 " "
Akácia-szappan — 1 " "

FŐRAKTÁR: 10168

Magyar Korona-gyógyszertár
Budapest, VIII., Kálvin-ter.
Kapható a gyógyszerárakban, de tessék mindig határozottan KRIEGNER-féle kéri.
Postai szétküldés utánvétel vagy a pénz előzetes beküldése után naponta.

SCHÖNWALD IMRE arany- és ezüst-tékszer-gyáros és órásmester, **Pécsett 122.**

13 próbás, hivatalosan fémjelzett valódi ezüst evőkészletek. 10197

12 személyre nehéz összeállítású ezüst evőkészlet.
Tetszés szerinti monogrammvéve ingyen.

Tartalmaz:

- 12 ezüst evőkanalat,
- 12 " kávékanalat,
- 12 " moccakanalat,
- 12 " fagyaltkanalat,
- 12 " csemegekanalat,
- 12 " számlót,
- 4 " sókanalat aranyozva,
- 1 " pecsenyekést aczélpengével,
- 1 " pecsenye francia villát,
- 12 " asztali villát, egész ezüst,
- 12 " csemegevillát,
- 1 " levesmerőt,
- 1 " tejsmerőt,
- 2 " vastagételszedő kését,
- 4 " sőtartót aranyozva, üvegbetéttel,
- 12 " evőkést,
- 12 " csemegekést,
- 1 " tortalapót,
- 1 " halkést,
- 1 " hásvillát,
- 2 " cabaretvillát,
- 2 " sajt- és vajkést,
- 1 pár salátaszekert.

D minta. C minta.

Minden egyéb összeállításra nézve költségvetéssel szolgálunk.

Erős tölgyfa-szekrényben, kiemelhető betéttel, vése 750 korona.
Árjegyzék ingyen küldetk.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

10. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM) SZERKESZTŐ **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, MÁRCZIUS 6.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre 24 korona / félévre 12 " } Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 16 korona / félévre 8 " } A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre 10 korona / félévre 5 " } Külföldi előfizetésekre a postai megítárástól viteldij is csatolandó.

PÁKH ALBERT.

E NAPOKBAN, midőn lapunk jelen számát összeállítjuk, a «Vasárnapi Ujság» élének nevezetes forduló pontjához ért: most márczius 5-ikén telt be ötven éve, hogy a lap első száma 1854 márczius 5-én megjelent. E nappal lapunk, fennállásának első ötven évét betöltvén, átlép az ötvenegedikbe.

Ötven év nagy idő egy nemzet életében is, s különösen a most lefolyt ötven év hozott magával nagy átalakulást Magyarországra, mely ez alatt az idő alatt lett letiport, önkényuralom bilincseiben vergődő országból a szellemi és anyagi élet minden irányában erősödő, alkotmányos, modern állammá. E nagy átalakulásnak tanuja, tükré s a rendelkezésére álló eszközökkel buzgó, szerény munkása volt a «Vasárnapi Ujság» eddigi hosszú pályafutásában, melyhez hasonlót megérni csak kevés magyar lapnak adatott. S hogy a nagy átalakulás nem sodorta el, hogy mint annyi más irodalmi vállalat, nem merült el a közélet változásainak hullámaiban, hogy lépést tudott tartani az általános haladással: ez a legékesebben szóló tanubizonyosság a mellett, hogy a magyar olvasóközönség által élénken érzett szükségletet pótol s hogy az a szellem, mely mindig eltöltötte, a nemzet lelkében gyökerezett.

Alapjai is erősen voltak megvetve. Kezdoi éles szemmel ismerték fel a közönség szükségletét, jól eltalálták a hangot, melyen hozzá szólniok kell s biztos kézzel tüzték ki az irányt, melyben haladva a megvetett alapon tovább lehet fejlődni. Ezért irányul most, e nagy fordulóponton, tekintetünk vissza azok felé, a kik a lapot megalapították s különösen ama férfiú felé, a kinek az alapításban s a felvirágoztatásban legfőbb része van. Nem ülhethők meg ünnepeinket méltóbb módon, mint ha — a helyett, hogy zajos jubileumi ünnepet rendeznénk, — feljuttuk e férfiú, **Pákh Albert** nemes emlékezetét. Az ő szerkesztésével indult s erősödött meg a «Vasárnapi Ujság», s ha a lap ötvenéves pályafutása alatt szerzett némi jogot a közönség s a magyar művelődés elismerésre: a babér nagy része az ő szenvedésektől beárnyalt homlokát illeti meg.

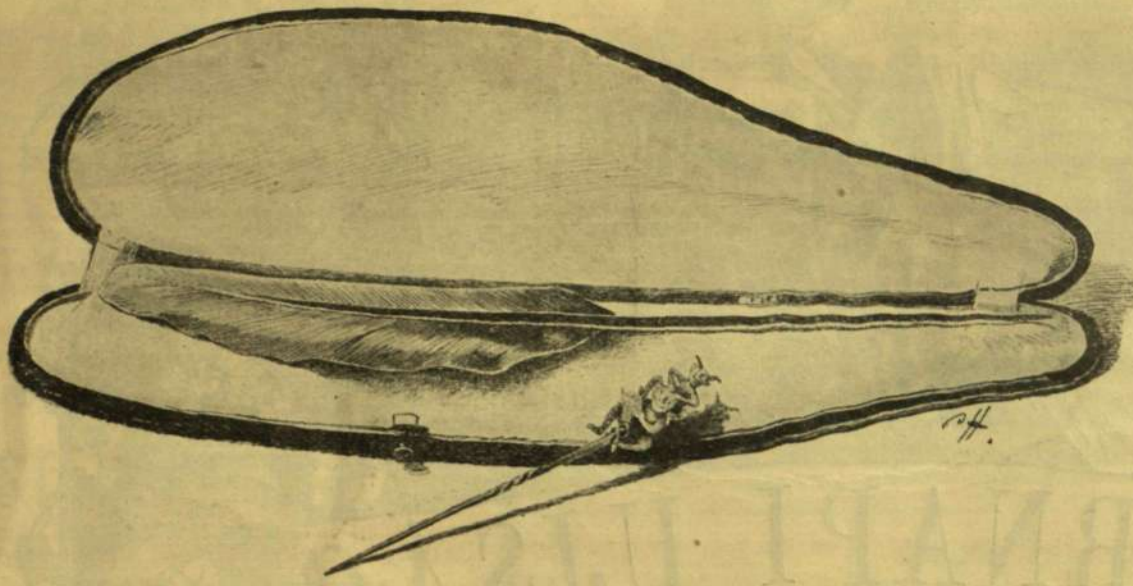
Pákh Albert egyik legérdekesebb alakja volt amaz érdekes egyéniségekben bővelkedő irodalmi nemzedéknek, mely a negyvenes években kezdett vezérszerepet játszani az irodalmi élet-

ben s melynek költészetünk eddig elért legmagasabb fejlődési fokát köszönhetjük. A német ajkt, de magyar hazafiságú Szepességen nevelkedett; a szintén német Sopron városában folytatta tanulmányait, melynek evangélikus iskolája részint a nagy számban odaözönlött dunántúli magyar fiúk, részint a régóta fenn-

PÁKH ALBERT.

A 60-as évekből való fénykép után.

Pákh Albert aranytolla, a melyet 1863-ban a «Vasárnapi Ujság» tíz évi jubileumakor a nagykallói kaszinótól kapott; és arany melléje, a temesi ellenzék ajándéka 1847-ből.

magával. Atyja, Pákh Mihály evangélikus lelkész volt Rozsnyón (itt született 1823. márczius 11-ikén Albert fia, a még ma is fennálló egykori paplak egyik emeleti szobájában), majd Iglón, Rimaszombatban s élete legvégén Dobsinán. Egyiké volt a tiszteletr legméltóbb protestáns papoknak: nagy műveltségű férfi, kitűnő egyházi szónok, híveinek hűségese lelki gondozója. Papi kiválóságát a hívek bizalma, mely a tiszai kerület superintendensévé választotta, hazafiságát az az üldöztetés bizonyítja, melyet a szabadságharcban tanúsított magatartásáért az elnyomatás éveiben szenvedett.

E hatások alatt felnövekedve, Pákh Albert korán lépett fel mint író. Első műve — mint majd minden írónak — egy vers volt, melyet a soproni iskolai irodalmi társaság egyik ünnepélyén szavalt s mely a pozsonyi «Hírnök» című lapban meg is jelent. Sopronból Debreczenbe került jogot tanulni; mint nevelő egy előkelő polgári családnál nyervén állást, alkalma nyílt mélyebben bepillantani a magyarság lelkébe, egyúttal azonban a társadalmi élet jelenségeit is megfigyelhetett. Szellemének iránya természetből az élet megfigyelése felé hajolt, ítélletének józansága a megfigyeltek bírálataira vezette s a magyar élet némely árnyoldala, mely azonban mindig érezte a mögötte rejlő egészséges erőt: a gúny, a szatíra fegyvereit adta kezébe. Az idegen irodalmak ismerete magas példaképeket tűzött ki elébe s az a közösség, melyben lelke nemzete lelkével állott, sarkalója volt a komoly munkának. Az akkori irodalomba, mely sok tekintetben a szónokiasság irodalma volt, az ő föllépése új hangot vitt: a nagyhangú s gyakori használat által üressé vált szövegeket megvető, a látszatra fényes dolgok árnyékait s a kis dolgokban rejlő érdekességet is meglátó szatirikus hangját. Mint minden szatirikus, kritikái szellem volt ő is, csak hogy kritikáit nem elvont fejtegetésekben adta a közönség elé, hanem szatirikus rajzok alakjában. Első érdemleges munkája, az «Életképek»-ben 1844-ben megjelent «Egy este a debreczeni színházban» című szatirikus rajz volt.

E vázlatoszerű kis mű az akkori írók közt figyelmet keltett, úgy hogy mikor nemsokára Pákh feljött Pestre jurátusnak, örömmel fogadták, a miben alighanem jó része volt Petőfiének is, ki akkor élte dicsősége és népszerűsége mézeseit s ki bizonyára örömmel terjesztette jó hírét Pákhnak, soproni és debreczeni sanyarú napjaiban megszeretett, önzetlen és hű barátjának. Ez a meglepetés döntött Pákh jövője felett; letette ugyan az ügyvédi cenzurát, de egész lelkével az irodalomra adta magát. Hatáskört is kapott, a mely becsúgyát egye-

lőre kielégítette: tárcza- és ujdonság-írója lett a «Pesti Hírlap»-nak, melyet akkor, 1845-ben vett át Csengery. Jellemző Pákra, hogy — bár közvetlenül a politikába sohasem elegyedett — annak a politikai csoportnak szegődött hírlapíró munkatársává, mely az akkori Magyarország politikusi között leginkább volt áthatva a modern európai szellemtől s publicisztikai téren legtöbbet tett a modern alkotmányos Magyarország alapjainak megvetésére. Hasonló czélok lebegtek ő előtt az irodalomban, mint a «Pesti Hírlap» politikai vezetői, a «doctrinaire»-ek előtt a politikában. Európai színvonalú, de a nemzet lelkével szerves kapcsolatot tartó irodalmat akart szolgálni.

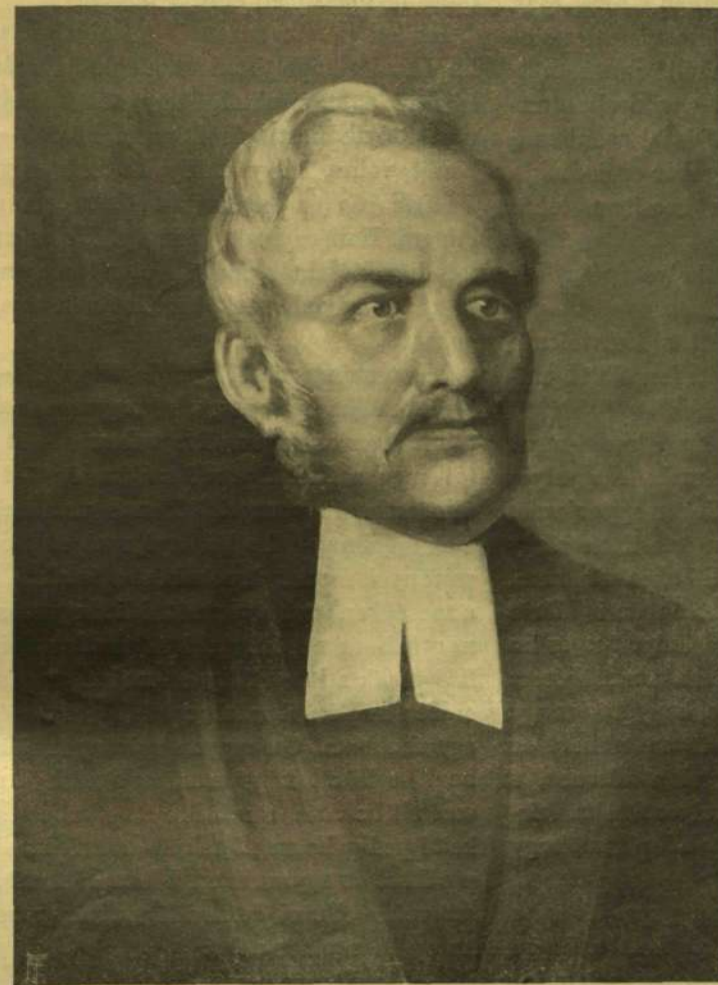
Az akkori sajtó ujdonságírói — vagy Pákh tréfás szavával «ujdondász»-ai — egészen mások voltak, mint a mai lapok tudósítói, a mint hogy a hírlapirodalom akkor még nem törekedett annyira, mint manapság, a nap eseményeinek gyors és részletes közlésére. Az ujdonságrovatot nemcsak megismertette, hanem bírálta is a nap eseményeit, hol komolyan, hol gúnyolódva. Színház, irodalom, művelődés, városi ügyek, vidéki események, mulatságok, rendőri ügyek, a társadalmi élet egy jelensége, utcai képek, polémiák — mind belefértek ebbe a változatos rovatba. Az ujdonságok ily tárczacikkzerű stílusban való megírására már előbb is többen tettek kísérletet, de nem sok izléssel s így kevés sikerrel. Pákh teremtette meg e stílust, ő vitt bele könnyed elmésséget, közvetlen, keresetlen hangot s a hatást, melyet e nemű névtelen cikkeik elértek, mutatja, hogy írójuk ismerte a közönsége kívánalmait s izlését. Gúnyolódását nemes mérséklet jellemezte, semmi sem volt tőle távolabb, mint a minden áron, az igazság árán is szellemeskedni akaró nyegleség, a mely tiszteletreméltó dolgot sem állal kigúnyolni. A hol azonban hibát talált — különösen ha ez az erény mezébe öltözött, — a hol azt látta, hogy a nemzeti ügynek mennyire árt a túlbuzgóság, hogy a magyarság lepleiben az izléstelenység, a szenvedés, az egyéni hűség keresi az olesó taposkat, ott szemmel látható kedvvel lövöldözte gúnyja nyilait. Csipkedéseinek egyik legkedvesebb tárgya volt némely pesti német írók nagyzolása, a kik szerették üres göggel adni a művelődés előőrseit, a mihez egyetlen jogozimuk németiségük volt. Pákh magyar önérzete s európai műveltsége egyaránt tiltakozott ellenük, nem esoda, ha ujdonságainak legélesebb vágásai nekik szóltak. Egyik humoros életképe («A sipláds fia s a sipláds fiának az apja») szinte egyetlen gúnynyal szállítja le valódi értékére dolyfüket.

Akkoriban kezdett nálunk divatba jönni a humorisztikus «életképek» műfaja. Könnyed,

esevegő hangú s kissé szabad formájú tárczacikkek voltak ezek, egy-két mulatságos alak rajza az akkori társaséletből, gúnyolódó vagdalkozásokkal fűszerezve. A gondosan szerkesztett cselekvény kényszerre kevésbé feszélyezte az írókat, mint a beszély testvér-műfajában, annál inkább módja volt egy-egy oldalpillantást vetni a forrongó, mind mozgalmassabbá váló társadalmi életbe. A közönség hálásan fogadta az ilyen munkákat, melyek friss, eleven hangja jóleső ellentéte volt némely akkor feltűnő regény- és beszélyíró feszes előkelősöködésének. Néhányan már Pákh előtt is próbálkoztak, több-kevesebb sikerrel, ilyen életképekkel, legtöbbször azonban ő vitte velük. Fegyelmesebb izlése, mélyebb szatírai tere, élesebben látó szeme volt bármely más vele egy babérrért küzdő kortársánál. Stílje is gazdagabb, fordulatosabb, — jól értette az ellentétek akkor igen kedvelt halmozását humorisztikus czélokra felhasználni, ügyes volt a paródiában, egyes alakokat jó megfigyeléssel s torzításában is élethiven tudott az olvasó elé állítani; aktuális vonatkozásaiban, az akkori irodalmi viszonyokra, társadalmi furcsaságokra közbeszótt tréfáiban meglátszik az elmés, nyílt szemű és eszű journalista. A táblabíró-világ élmélygős frázisvadászata, a vidéki élet félszegségei, a pesti élet apró kellemetlenségei, az ellentétes irodalmi csoportok vetélykedései, a minden tapsból részt kéro s minden áldozattól fázó «nagy hazafiak», a minden frázisnak naiv módon beugró kávéházi politikusok, az újságírókhoz, politikai szereplőkhöz örömező dörgölőző nyárspolgárok s más hasonló több-kevesebb mulatságos dolgok és alakok e rajzaiban szemléletesen vannak élénk állítva a negyvenes évek magyar életének oly jelenségei, melyekről a történetírás szokott forrásai, az oklevéltárak, országgyűlési, vármegyei jegyzőkönyvek stb. hallgatnak, pedig sokszor ép oly érdekesek és jellemzők, mint a nyilvánosság porondján lefolyt szóharcok.

Mindössze tíz ily életkép — a Kisfaludy-Társaság 1870-iki kiadásában egy kis kötet — Pákh szépirodalmi munkássága. A nagytehetségű írónak, kiből a Petőfi körül csoportosult «tizek» társasága a jövő humoristáját látta, tragikai végzet törte ketté írói pályáját. Betegségbe esett, melyet a hibás orvosi kezelés elmérgesített s a melytől sohasem tudott többé megszabadulni. 1847 nyarán egy ausztriai vizsgyógyintézetben, Laab-ban keresett bajára orvoslást. Ott marasztotta a betegség a következő viharos években; s a szabadságharczából, melyben atyja a «szószék»-ről lelkesítő szavával, Károly öcsere, jelenleg az iglói evang. főgimnázium nyugalmazott igazgató-tanára) fegyverrel vett részt, neki csak az aggódás kínjai jutottak, az otthon maradtak mámoros lelkesedése, szárnyaló reménykedése nélkül. 1850 augusztusában tért vissza a hazába, mely akkor ép oly szánalmas rom volt, mint az ő elanyagotott teste.

Hogy a szabadságharczban nem vehetett semmiféle részt, annak volt egy jó oldala is: ő volt a valamire való írók közt az egyedüli, a ki nem volt kompromittálva. Ezért a kiadók kapva-kaptak rajta mint szerkesztőn, mert ő számíthatott leginkább arra, hogy a hatóságtól engedélyt kap hírlap vagy más vállalat szerkesztésére. S a szerkesztői munka meg is felelt neki, az írói becsúgyában megtört beteg embernek. Maga is hitte, hogy e téren még tehet hasznat a nemzeti ügynek, a következesek pedig megmutatták, hogy valóban rátermett e feladatra. Szerkesztette az «Újabbkori Ismeretek Tára» című vállalatot, mely — különösen első kötetében, a míg a munkát meg nem bénította a közönség részvétlensége — sok becses ismeret

PÁKH MIHÁLY.

PÁKH MIHÁLYNÉ.

PÁKH ALBERT SZÜLŐI.

retet közölt népszerű formában. Nagy részét Pákh maga írta, különböző jegyek alatt, mint: P., á., k., r., t.-Közben Gyulai Pállal együtt megindította a «Szépirodalmi Lapok»-at, mely azonban, bár legjelesebb íróink műveit közölte, a közönség részvétlensége miatt csak félévig állhatott fenn.

A forradalomban kimerült, reményeiben szárnyaszegett középosztály lelkére e szomorú napokban a fásult közöny fojtó köde nehezedett; minden a műveltebb osztályokra számító irodalmi vállalat, ha még oly jó erők csoportosultak is körülötte, megbukott. A kik azonban mélyebben megfigyelték a nemzet életjelenségeit, meglepetve vették észre, hogy annál jobb talajra találnak azok, a kik a nép, az alsóbb társadalmi osztályok olvasási kedvét igyekeztek táplálni. A néplapok s más népies vállalatok nagy kelendősegre jutottak, pedig majd mind igen gyöngén voltak szerkesztve. A negyvenes évek mozgalmainak egyik legfőbb eredménye ép az volt, hogy megnyerte a magyar népet a kulturális haladásnak, fölébresztette benne a szellemi szükségletek érzetét, mely aztán jobb híján kénytelen volt a silányabb olvasmányokkal is beérni. Ez a megfigyelés adta Heckenast Gusztáv kiadónak s Pákh Albertnek azt az ötletet, a melyből azután megszületett a «Vasárnapi Ujság».

Eredetileg néplapot terveztek, de Pákh ennél magasabb célra tört: olyan lapot akart adni, a mely egyaránt szól a néphez, mint a művelt középosztályhoz, s e kettőt egyesíti a magyar művelődés terjesztésére. E czél érdekében indult meg 1854 márczius 5-én a «Vasárnapi Ujság»; szerkesztője Pákh Albert, két fő munkatársa: Jókai Mór és Gyulai Pál, kiadója pedig Heckenast Gusztáv voltak. Már az első számok meglepték az olvasó közönséget, a forma, a hang, a szellem ujdonszerűségével. Az új lap nem népieskedett minden áron, nem komázott izléstelen módon az olvasóval, mint az akkori néplapok szokták. Cikkeik egyszerű, világos és

józan hangon voltak írva, érdeklődve olvashatta a művelt olvasó, megértette s okulhatott belőle a nép egyszerű fia is. Szépirodalmi része legjavát nyújtotta annak, a mire irodalmunk képes volt; ismeretterjesztő és időszéri közleményei jól voltak megválogatva, nagyképűség nélkül s mégis komoly hangon megírva. Jókai «Kakas Márton» álnevű tárczacikkei, Pákh tréfás, gúnyos szerkesztői izenetei csakhamar országos hirre tettek szert. Az első számokból második és harmadik kiadást kellett nyomtatni, az előfizetők száma már az első években meghaladta a hat-hét ezret. Pákh vezetése alatt a «Vasárnapi Ujság» megtalálta az utat a nemzet szívéhez, kedves vendége lett a nemesi kuriáknak, a falusi paplakoknak s a zsupfődeles kis házaknak egyaránt.

E siker legnagyobb része a szerkesztő, Pákh Albert érdeme. Jeles írók munkáit közölték más lapok is és mégis rövid életűek voltak; a lap sikerét nem annyira az egyes közlemények kiválósága adja meg, mint inkább a közönség lelkéhez szóló hangja, a mely vidámságával, ötletes, mulattató társalgásával az akkori írói világ egyik legkedveltebb alakja tudott maradni. Barátai úgy mentek hozzá, mint részvétljes beteglátogatók s találtak a beteg-szobában egy tréfálkozó, derűs embert, — még ő vidította fel őket s feledtette velük és magával is saját szenvedéseit. Húsz évig viselni a lassan ölt betegség keserves bilincset, úgy, a hogy Pákh viselte: csak kiváltságosan erős lelkek sajátja. Lelkének ez az ereje tartotta fenn s az olvasóközönség szeretete vigasztalta.

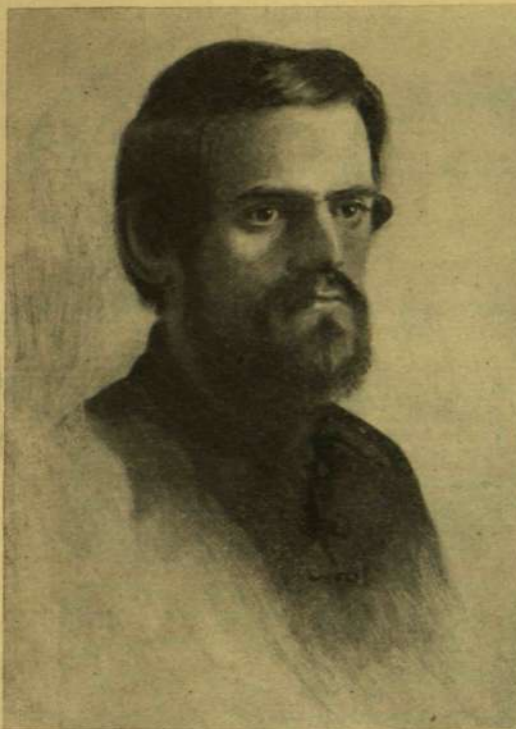
Az írói dicsőség ama külső jeleiben, melyekkel a nemzet íróit meg szokta tisztelni, kijutott neki is a maga része. Az Akadémia 1864-ben, a Kisfaludy-Társaság egy évvel később tagjává választotta. 1863-ban, a «Vasárnapi Ujság» tíz éves jubileuma alkalmával az olvasó közönség sorából sok kedves emlékekkel, a szeretetet, ragaszkodást eláruló ajándékkal lepték meg; számos egyesület és kaszinó dísztagjává választotta. Így a Nagy-

Ujság huszonötödik évfordulójára írt emlékezésében mondja, — fontos küldetést teljesített. Az elnyomatás szomorú korszakában nemcsak vigasztalója volt a nagy közönségnek, hanem ébresztője is. Ápolta a jövőben vetett reményt, virrasztott a halálra sebzett nemzetiség betegágya fölött, szította a szunnyadó hazafi-érzést oly körökben is, a hova más lap el nem jutott. E mellett oly közönséget teremtett és növelt fel a magyar irodalomnak, a mennyi magyar encyclopaediai lap még soha. S ezt a fő dolgozó társakon kívül leginkább a szerkesztő tapintatának köszönhetni. Pákh eljárt az életének némi kárpótlását látta abban, hogy megtört lélekkel, betegesen is használhatott hazájának e két lap alapításával s virágzásra emelésével.

Betegsége kínjait, állapota reménytelenségét a nemes lelkek önmegadásával viselte. Kedélye annyi szenvedés közben is megtartott frissességét. Sokszor hosszú ideig betegágyban fekvé szerkesztette lapjait; jól tudta, hogy megújuló szenvedéseitől csak a halál fogja megváltani, mégis vidámságával, ötletes, mulattató társalgásával az akkori írói világ egyik legkedveltebb alakja tudott maradni. Barátai úgy mentek hozzá, mint részvétljes beteglátogatók s találtak a beteg-szobában egy tréfálkozó, derűs embert, — még ő vidította fel őket s feledtette velük és magával is saját szenvedéseit. Húsz évig viselni a lassan ölt betegség keserves bilincset, úgy, a hogy Pákh viselte: csak kiváltságosan erős lelkek sajátja. Lelkének ez az ereje tartotta fenn s az olvasóközönség szeretete vigasztalta.

Az írói dicsőség ama külső jeleiben, melyekkel a nemzet íróit meg szokta tisztelni, kijutott neki is a maga része. Az Akadémia 1864-ben, a Kisfaludy-Társaság egy évvel később tagjává választotta. 1863-ban, a «Vasárnapi Ujság» tíz éves jubileuma alkalmával az olvasó közönség sorából sok kedves emlékekkel, a szeretetet, ragaszkodást eláruló ajándékkal lepték meg; számos egyesület és kaszinó dísztagjává választotta. Így a Nagy-

«E két lap — mint Gyulai Pál a «Vasárnapi

PÁKH ALBERT FIATALKORI ARCZKÉPE.

kállói Kaszinó arany-tollal tisztelte meg, melybe e szavak vannak véste: «Pákh Albertnek, a «Vasárnapi Ujság» tíz éves szerkesztőjének elismerése jeléül a Nagy-kállói Kaszinó.» Tompa Mihály ugyanez alkalommal a baráti szeretet s a hazafiúi elismerés hangján irt verssel üdvözölte. Mind e jelekből jóleső elégtétellel láthatta, hogy gyötrelmekkel teljes élete mégse volt hiábavaló, munkáját maradandó nyom jelzi a magyar művelődés történetében.

Kedélye csak akkor borult el, mikor a betegség testi erejének végső maradványait is elémészette. Húsz évi küzdés után a halállal, 1867 február 10-ikén halt meg Pesten. Temetése nagy részvét közt ment végbe; Greguss Ágost mondott sirjánál emlékbeszédet. A «Vasárnapi Ujság» olvasóinak kegyeletes adományai-ból 1870-ben díszes síremléket emeltek neki, Iszó Miklós pedig mellszobrát készítette el, mely most a Nemzeti Múzeum képtárában van. Az Akadémiában Gyulai Pál mondott róla művészi formájú s a baráti szeretet melegétől ihletett emlékbeszédet, mely Pákh legkitünőbb irodalmi méltatása.

Nemes és tiszteltreméltó alakja él ma is azok lelkében, a kik az általa megkezdett munka folytatásának részesei, s mind azokéban is, a kik az irodalom s a műveltség terén szerzett érdemük meg tudják becsülni. Életének legnagyobb alkotása, a «Vasárnapi Ujság», fentartja az ő szellemi örökségét, mely a lefolyt ötven év alatt nem szűnt meg kamatozni a nemzet javára. A «Vasárnapi Ujság» első ötven évének betöltek, hálás szívvel, mélyen érzett kegyelettel köszöntjük Pákh Albertnek, az alapítónak, az első szerkesztőnek emlékét!

Schöpflin Aladár.

A VÉN GAZEMBER.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta Mikszáth Kálmán.

Lacziiban megfagyott a vér; csak bámult-bámult megszibbadva, a megüvegesedett szemével, hogy álmot lát-e vagy valóságot? Az öreg Borly nem nézett se jobbra, se balra, egyenest a hosszú asztalnak tartott és ott helyet foglalt háttal az unokájának. A Laczi szíve hangosan dobogott. Ezt a szerencsét fel kell használni. A ki mer, az nyer. Zsebkendőjét ösztönyszerűleg arca elé tartotta; felugrott és kirohant az ajtón. Potifárné utána szölt: «Mi lelte ma-

gát!» Azt hitte, az orra vére indult meg s a hogy szokásos ilyenkor, a kuthoz rohan. Várta, csak várta egy darabig, de nem jött vissza, tudakozódott a pinczértől, az se tudott róla semmit, kiment a postakocsishoz, a ki egy kicsit szundikált a kocsibakon, felvilágosítással azonban ő se szolgált, hanem a fiatal ember ezók-mókja és a köpenyegje nem volt a kocsiban, tehát megszökött.

— Pedig ki volt fizetve a helye egész Váczig. — mondá a kocsi.

Az asszonyka fejet csóválta s kedvtelenül mormogta: «Soha ilyen éhletesen fiatal embert...»

Laczi pedig ezalatt lelkendezve ment-ment batyujával egyenest a mezőknek. Nagyatya váratlan megjelenését arra kellett magyaráznia, hogy üldözi. Talán az őrnagy értesítette, vagy Mária árulta volna el közös titkukat. De nem, nem, Mária ezt nem tehette. Különben is Mária csak reggeli után indulhatott Sulyomra és ha tőle tudta volna meg a nagyapa, akkor még nem lehetne itt; majdnem bizonyos, hogy az őrnagy küldött ki még tegnap este lovas embert az öreghez, ki aztán bejött reggel a városba, s miután Disznószyknál hült helyét találta, kérdészködések nyomán meg bírta állapítani, hogy Vác felé ment.

Biztos volt tehát, hogy a nagyapa üldözi s ez ellen kellett megcsinálni neki is a maga húzásait. Ezek pedig nem lehetnek mások, mint letérni az országútról, még pedig úgy, mintha Nagy-Maros felé menne, elérni a Dunához, átmenni csónakon Szent-Endrére, ott meghálni és másnap aztán elveszve az ellenség szeme

elől, a Duna másik partján egész nyugodtan és teljes biztonságban eljutni Budára.

Hiszen persze sokkal egyszerűbb lett volna, ha Laczi a kopolyházi vendéglő udvarán megkérdezi a kocsioktól, hogy a kutyafejű öreg urat melyik hozta és honnan hozta, — mire kisült volna, hogy Borly kasznár egyenesen Vácra jön és eszéágában sincs az unokáját elfogni. Hanem iszen épen az! Ha az emberek mindig eltálnák, melyik úton menjenek, sok nagy bonyodalomtól kimélhetnék meg magukat!

Ment, mendegélt hegyről le, völgyből fel, lapályon, csalóka gyalogutakon, míg végre uzsonnáját kiéhezve, elyengülve valami füstöt pillantott meg a Naszály erdő szélén. A füst ellenállhatatlanul vonzotta. Benne van abban az étel fogalma, a hajlék nyájassága. De hátha zsványok főznek lopott húst a fa alatt, a hogy a mesékben szokott lenni? Mindegy. Az éhség nagyobb úr a félelemnél. Akaratlanul is a fák felé vitték a lábait. Alig tett néhány lépést be az erdőbe s íme, kibontakozott eléje az egész kép egy tisztáson. Csakugyan zsványok ültek egy bogrács körül, négy marcsona alak. Az egyik az ételt kavarta, a másik rózsét rakott a tűzre, kettő pedig hasmánt feküdt a szűrén, füstölő pipákkal az agyrukban. Visszahökken; szeretett volna elfutni, de az illetők már észrevették. Az egyik intett is neki:

— Ide, ide ifjú uram!

Laczi észrevette most a háttérben az épületeket, egy veres fedelű aklot, egy-két csúrt és lakóházakat. Világos tehát, hogy valami majorba került. Alkalmasint a váci püspökébe.

Baumgart Bold'sár rajza.

PÁKH ALBERT SZÜLŐHÁZA ROZSNYÓN.

Mert a merre a szem lát, az mind az övé itt. Felbátorodva lépegetett a tűzhöz s rájuk köszönt:

— Adjon az Isten jó napot.

— Hozta Isten, ifjú uram. Talán eltévedett?

— Bizony nem lehetetlen. Szent-Endrére tartok.

Az öreg, a ki az ételt keverte, neki döfött egy pontnak nyugaton a varecskával.

— Ott van a ráczok városa egyenest!

— Át lehetne-e menni kompon?

— Ma már nem, de csónakon, ha van hozzá csónakos, akármikor. Azért hát nem kell sietni. Üljön le, ifjú uram és legyen vendégünk.

E közben megindult a világ dolgáról való beszélgetés, hogy hát lesz-e háború, nem lesz-e, mert nagyon beszélnek. Hallott-e az úri valamt?

— Én úgy tudom, hogy lesz, — felelte Laczi.

— A burkussal?

— Hogy a burkussal.

Az egyik pencai sógor, egy körtekepű ember, a ki egyébiránt nem közönséges persona, de maga a pencai szőlőbíró, ekképen okoskodott:

— Azt mondják, nem lesz, mert úgy hallatszik, hogy a mi királynénk, meg a Rothschild zsidónak a felesége valami nagy uzsonnán vol-

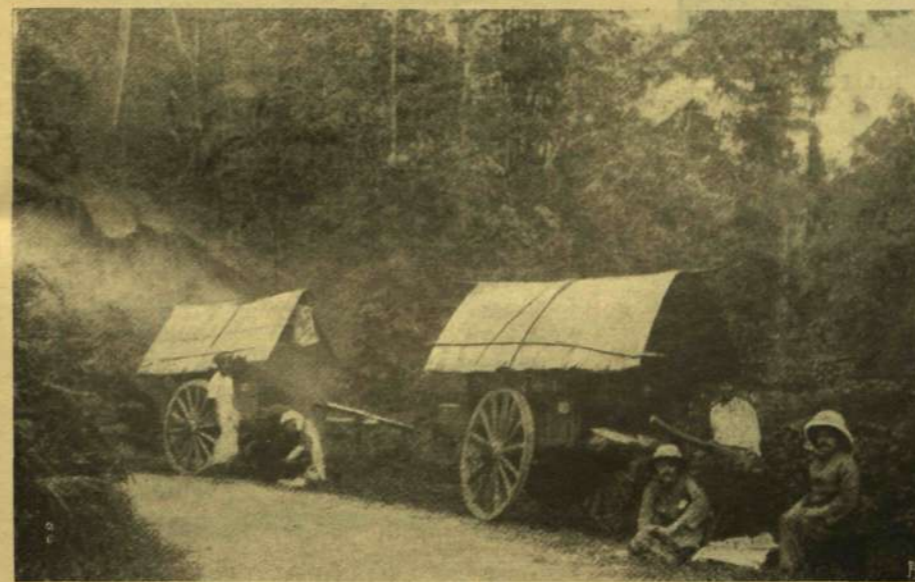
táncz kerekedett, hogy még a bárányok is ugrádoztak, játszadoztak a dudaszó édességénél. A holt birka bőre olyan szépen tud az élőköz beszélni.

Laczinak azonban nem volt maradása.

— Bocssássák meg kegyelmetek, de előttem még nagy út áll, már én megyek. Köszönöm az emberséges vendéglátást.

— No, az ugyan szót se érdemel. Isten vezérelje.

Hanem a számadó juhász szép lányai zokon vették a távozását. Különösen a fiatalabbik, a Zsuzsika csalódott. Az ő szűk eszében úgy látzott a dolog, hogy a legényke egy álöltözötü

BIBLIA-ÁRUSÍTÓ KOCSIJA MALAY ÖSERDEJÉBEN.

BIBLIA-ÁRUSÍTÁS A PAHANG FOLYÓN.

BÉLPOKLOS BIBLIA-ÁRÚS ASSZONY BOMBAYBAN.

TIBETI PAPOK.

A BRITT ÉS KÜLFÖLDI BIBLIAI-TÁRSASÁG SZÁZ ÉVES JUBILEUMÁHOZ.

— Megköszönöm a szíves barátságot és el-fogadom, mert biz én megéheztem.

Az egyik guggoló alak legott odább csúszott a szűréről, hogy a vendégnek is jusson, de Laczi el nem fogadta:

— Köszönöm a szívességet, de köpönyegem magamnak is van.

Azzal leterítette a köpenyegét és ő is a tűz mellé telepedett a többivel, mire megindult az ismerkedés. Csakugyan a püspök számadó-juhásza, a faragó-gazda, meg annak a Penczről idejött két sógora tartottak ott egy kis majálist husvét vasárnapján, mivelhogy a birkapörkölt csak a bográcsban, szabad levegőn főve jó, — meg aztán azért is jöttek ki ide kilyebb, hogy a bojtárféle népnek a nyála ne folyjon. Itt volt a kulacs is, azt a penecziék hozták, a hol jó bor terem, nyújtották is mindjárt a vendégnek:

— Húzzon belőle előjáróba egy-két kortyot.

— Majd ha eszünk, — háritotta el Laczi.

tak együtt. Asszonyokban nem marad meg a szó, folyt a trics-tracs, a háború felől is, és azt mondta volna a királyné: no, az uramnak sok baja leszén a háborúban, hanem azért nem fél egy csöppet se, nem vehetik el semmijét, mert az országait mind átíratta telekkönyvileg az én nevemre, ha valaki területet veszít, csak a porosz veszíthet. Mire azt felelte volna Rothschildné: «Ne búsuljon semmit, felséges asszonyka, nem lesz a háborúból semmi, mert az én férjem nem ad hozzá pénzt.»

Így szöttek-föntak a saját elméjük guzsalyához kötve a szállingó hírek színes kenderét, míg a pörkölt megfőtt. Akkorára kihozta a majorból a vászonpép a tányérokat, kanalakat, meg a kenyeret s olyan traktamentumot csaptak, hogy a püspök se eszik olyat odaát Váczon. Aztán, ha már bor van, meg vászonpép, nem lehet messze a duda se. Előkerültek a bojtárok, a nyáját odahajtvá közelbe s utcu, hopp, olyan

juhászbojtár, a ki háztűznézni jött ide, de ime kisül, hogy mégis csak úr. Hát menjen a pokolba! Elfordult durczásán, rá se nézett többé.

A többiek mind kezet fogtak vele. A pencai sógor azonban nem biztatta.

— Attól félek, hogy nem talál csónakost ilyen nagy ünnepen.

— Magam is aggódom e miatt, pedig nem szeretnék Váczon hálni.

(Félt, hogy Váczon melegsza hozza az öregapó a rendőrséget és felkutatják.)

A juhászgazda benyúlt erre a lajbizsebébe és kivett onnan egy csipetnyi taplót.

— Tudja mit, ifjú uram, mondok valamit. Menjen egyenest Vácra és állítson be a széléről harmadik dunai malomhoz, ott keresse meg Gobóczy Mátyást a molnárt, ha este, ha éjjelkor és mondja meg neki, hogy tiszteletét üzeni Baligó Demeter uram (már mint én) és kéri,

hogyan vigye át a Dunán a csónakján. Ha megteszi jó, ha meg nem teszi . . .

— Akkor mit csináljak?

— Akkor fogja ezt a taplót; csiholjon ki és tegye rá a pipájára, de úgy, hogy a szagát feléje vigye a szél; erre aztán megteszi.

Laczi ajkán kételkedő mosoly jelent meg. Baligó észrevette, de nem haragudott meg.

— No no, csak tegye azt, a mit én mondom.

Ezzel aztán felrisszúlva megindult Borly Laczi és szép csendesen beért még éjfél előtt Vácra a harmadik vizimalomhoz, a hol megtalálta volna Gobóczy Mátyást, csak hogy aludt már akkor, de csak úgy mint a nyúl, mert a mint meghallotta, hogy valaki a legényével beszélget, megszólalt:

— Ki van itt, hé?

— Egy fiatal úr keresi gazduramat.

— No, mit akar? — kérdezte haragosan. — Éjjel se hagyják már az embert pihenni.

Ezzel talpra ugrott, apró termetű emberke volt, de a szeméi élénken világítottak, mint a macskáé.

— Hát mit hozott? — förmedt rá a jöttre, miután jól szemügyre vette.

— Baligó Demeter uram tiszteletét hoztam.

— No, az ugyan kevés, nem tört el alatta a dereka. Egyebet nem hozott?

— Egyebet nem.

— Hát ki az a Baligó Demeter? — kérde csodálkozó hangon.

— Nem ismeri a molnár úr?

— Az öregapám se hallotta a hírét. És miért, mi végből tiszteltet? Búzája van itt, vagy mije? Akar valamit?

— Hogy azt mondja, vigyen át engem molnár úr a csónakján Szent-Éndrére.

— Hát elemezt annak az embernek az esze?

— Én vigyem át a csónakom? Hogy én? Ejnye forgós teremtet!

— Bocssássa meg uram, — kérlelte Laczi, — látom most már, hogy egy kis pünkösdi tréfát járatott velem a juhász, én nem vagyok az oka.

De ha nem használ, hát nem árt; elővett a taplóból egy csipetnyit s kinyitván a pipája kupakját, rá tette a szerzőgőzűes dohánnyra s a mint szállt, szállt a tapló illata a levegőben, egyszerre csak szimatolni kezdett az öreg, majd rárivallt a legényére.

— Oldd le hamar a csónakot, János, ha már így áll a dolog. Menjünk, fiatal ember!

(Folytatása következik.)

PÁLYÁM VÉGÉN.*

Öreg szőlők mellett nőttem, növekedtem,
Köztük kora-értté, öregessé lettem;
Öröme nehézkes, bánatra fogékony,
Komoly volt, ha volt is, gyermeki játékom.

Egyszerű kis házunk, mintha templom lenne,
Tréfa szó, léha szó sohse hangzott benne,
Kegyes család sem folyt hitető fufanggal,
Nem járt ott Mikulás s karácsonyi angyal.

De a gond, töprengés sokszor fölkereste,
Enyhületet mindig nem hozott az este;
Mint ha eső készül, köd száll az oromra,
Megülte a márt a holnapi nap gondja.

S mikor a világba, beh korán, kiléptem,
Rózsát bizony ott még kevesebbet téptem.
Lelkemet borongó bánat árnyékozta,
Még a fuvó szél is remegésbe hozta.

Vidám czimborák közt nem örömet ültet,
Léha tivornyajúk' messze elkerültem;
Gőze undorított a patakozó bornak,
Lelkem' át nem adtam rózsaszín mómornak.

* A „Budapesti Szemle” legújabb füzetéből.

CHARLES TAMÁS BALAI LELEKÉSZ.

JONES MARY, A KI A BIBLIA-TÁRSULAT MEGALAPÍTÁSÁRA AZ ESZMÉT ADTA.

BIBLIA-ÁRUS ALGIRBAN

BIBLIA-ÁRUSOK GÖRÖGORSZÁGBAN.

De az öregek közt szívesen időztem,
Több örömet telt a tavasznál az őszben.
Tetszett a komoly szó, ha rokon a tettel,
Néztem az érdemre igaz tisztelettel.

Tőlök a méltánylás, a józan, az érett,
Jobban esett nékem, mint bármí dicseret.
Nem irigylem a sok ifjú magabizót,
Üresen dagadó önértéztől hízótt.

S hova sorsom rendelt, abban a kis körben,
Megmaradtam békén, soha ki nem törtem;
Kötelesség jármát panasza nélkül hordtam,
Életem napszámját híven robotoltam.

S napi munka végén, lengve színes szárnnyon,
Álmok pillangói tölték be magányom,
De elfogni őket meg sem is kísértem,
Szárnyuk arany hímét letörölmi féltem . . .

Most már az álmok is lassan elmaradnak,
Éji magányomban meg nem látogatnak,
Künn a kopasz fákat szomorú szél rázza,
Nézik az elmúlást búsan magyarázza.

A kik ifjúságom vezetői voltak,
Azok is elmúlnak mindnyájan maholnap.
Az is ment, ez is megy, valamennyi, s végül,
Magam maradok itt, magam, társak nélkül.

Nyaram is alig volt, berekeszt őszöm,
De a tarlott tájon nem soká időzöm,
Követem hívását költöző madárnak,
Nem maraszt itt semmi, odatúl meg — várnak.

Vargha Gyula.

A BRITT ÉS KÜLFÖLDI BIBLIAI-TÁRSASÁG SZÁZÉVES JUBILEUMA.

Márczius 7-én lesz 100 éve, hogy a nevezett Társaság megalakult. E napon Londonban az „Albert-Hall”-ban nagy hálaadó istentisztelet lesz. Márczius 6-át, tehát a mai vasárnapot a *biblia vasárnapjává* nyilvánították nemcsak az angol protestánsok, hanem mások is mindenütt, a hová csak e hatalmas Társaság keze ért, tehát a föld egész kerekességén, így Magyarországon is.

Tudvalevő, hogy a XVI. század nagy reformátorai, mint fő elvet hirdették, hogy mivel egyedül a Szentírás a hit és cselekedet zsinór-mértéke, a biblia a nép kezébe adandó. Nyomatok is mindenfelé bibliákat a protestánsok, de azért a nép szegényebb rétegei még mindig nem szerezhették meg drágasága miatt.

Kivált sürgető lett e miatt a panasz a XVIII. század utolsó évtizedeiben az angol Walesben, a hol a walesi dialektusban nyomatott bibliai annyira megfogytokoztak és oly drágák lettek, hogy még a lelkészek is csak nehezen juthattak egynek-egynek birtokába. Különösen Charles Tamás balai lelkész, a ki a vándorló vasárnapi iskolák meghonosításáról ismeretes és Jones Tamás creatoni segédlelkész viselték szívükön a bibliai ügyét. Úgy látszott azonban, hogy egyelőre a dolgon segíteni nem lehet. Am egy érdekes és különös esemény derekas lépés megtételére sarkalta Charles Tamást.

Egy napon korán reggel Edwards Dávid, az öregebbik balai lelkész kíséretében egy walesi paraszt leánya állított be Charles Tamás házába. A jó lelkész kérdéseire előadta, hogy Llanfihangelből való, egy szegény takácsnak a leánya, Jones Marinak hívják, kicsiny korától kezdve szerette a bibliai történeteket, melyeket apjától hallott, már akkor forró vágy támadt benne egy biblia bírása iránt, az serkentette az írás-olvasás tanulására s örömmel gyalogolt sok éven át szülőfalujából Evans bérlő tanyájára minden szombaton, hogy egy-egy fejezetet elolvasson a bibliából. Hat éven át minden fillért megkuporgatta, hogy egy bibliát vásároljon, és most is 14 mérföldet gyalogolt abban a reményben, hogy a Tiszteletes úrtól vehet egyet.

Charles Tamás szomorúan jelentette ki, hogy csupán néhány biblijája maradt, melyeket barátai kérésére és számára tartogatott vissza s hogy barátait cserben nem hagyhatja. Mikor a leánya kivette a lelkész szavaiból, hogy hiába

minden fáradozása, oly rég óta táplált reményei füstbe mennek, kezeibe rejté arcát s elkezdett hangosan és keservesen zokogni. Ez oly mélyen hatott Charles Tamásra, hogy szó nélkül kivette szekrényéből saját bibliáját, azután egyik kezét Mari fejére téve, másikkal a bibliát nyújtva át, így szól: „Édes leányom! ha téged boldoggá tesz a biblia, nagyon örülök, hogy adhatok egyet neked. Olvasd gondosan, tanuld szorgalmasan, vésd elmédbe útmutatásait és élj azok szerint”. Képzeltető örömmel távozott Mari, kebelére szorítva drága kincsét. Charles Tamás pedig fogadást tett, hogy addig nem nyugszik, míg egész Walest el nem látja bibliával.

Nemsokára Londonba utazott s egy lelkészekből álló értekezleten felvetette egy biblia-társulat eszméjét, mely társulat walesi nyelvű bibliái olesó árú kiadására vállalkozna. Elmondta a Jones Mari történetét is, melynek hatása alatt közhelyesséssel fogadták a tervet. De egyszerre csak felemelkedett helyéről Hughes József tudós lelkész és így kiáltott fel: „Bizonyára igaz van Charles lelkész úrnak, midőn azt javasolja, hogy Biblia-társaságot alapítsunk Wales részére, de ha Wales részére alapíthatunk, miért ne tehetnők ezt az egész világ részére?” E szavak nagy hatást keltek, a felhívások szétküldettek, az adományok szépen gyűltek, az előkészületek megtették s 1804 márczius havában a Britt és külföldi Biblia-Társaság megalakult. Az első gyűlésen résztvevők ott helyben 16 ezer koronát adtak össze. A legbuzgóbb volt a további gyűjtésben Charles Tamás, a ki barátaival 46,000 koronát gyűjtött össze, melyhez többel járultak a szegények, mint a gazdagok.

Az első bibliákat Wales számára nyomatták s csak azután fogtak hozzá a más nyelveken való kiadásokhoz. Megalakulása idejében a biblia vagy annak egyes részei csak 50 nyelven voltak ismeretesek, ma már a Társaság 381 nyelven terjeszti a bibliát. Az eszkimók és a kafferek, az indiánok és a khinaiak egyaránt olvashatják saját nyelvükön a kis mustármag, a mely Walesben vetetett el, ma már lombját kiterjeszti a Föld egész kerekességére. A Társaság, mely az első évben csak 16,800 koronát költött czéljai elérésére, fennállása 11-ik évében már 1.960,000 koronát, 51-dik évében 3.580,000 koronát, 1890-ben 5.472,000 koronát, 1902-ben 6.084,000 koronát adott ki.

A Társaság fennállása első évében 81,000 bibliát és bibliai részt adott el, 1890-ben már 3.792,263, 1902-ben pedig 5.940,000 példányt.

Egyik legszebb ténye a Társulatnak, hogy ma már 30 különböző nyelven terjeszti a vakok számára domború betűkkel készített bibliát.

A bibliákat bibliaárusok és missziói társaságok terjesztik. 1902-ben 850 bibliaárusa volt a Társaságnak. Ezek maguk is mind buzgó, hívó emberek s készek kiállni bármiféle fáradságot, meghoznak minden áldozatot, hogy Istennek igéjét elvigyék a legvadabb népek közé is.

A Társaság ügyeit jelenleg egy 36 buzgó világi férfitől álló, Londonban székelő igazgató-választmány intézi, egy elnökkel az élén: Ez igazgató-választmányának van egy magyar ember rendes tagja is, dr. Duka Tivadar Londonban élő jeles hazánkfi; van egy tiszteletbeli tagja is honfitársaink közül s ez Szász Károly nyugalmazott dunamelleki ref. püspök. Szép, hatalmas palotát épített a maga számára a Társaság a Themse partján 1866-ban. Ebben van a világhírű bibliai könyvtár, a hol a világ minden nyelvén kiadott bibliák régi és újabb kiadását őrzik, többek között a Károli Gáspár által fordított magyar bibliai 17 kiadását is.

A Britt és Külföldi Biblia-Társaság 100 éves jubileuma alkalmából több mint 6.000,000 korona jubileumi alapot óhajt gyűjteni, melyet a következő célokra kíván fordítani:

1. Száz újabb bibliaárust s száz bibliaárusnőt fog alkalmazni.
2. Olyan nyelvekre fordíttatja le a bibliát, a melyekre eddig még le nem fordították.
3. A megkezdett fordításokat kiegészíti és befejezi. A Biblia-Társulat történetét kiadni és a különböző fordítások történetét megszerkesztetni szándékozik.
4. Vakok számára több bibliát fog kiadni.
5. A vasárnapi iskolák és az ifjúság számára alkalmas műveket szolgáltat.
6. Újabb munkaköröket szervez.

E célra a magyar protestánsok is gyűjtenek,

a márczius 6-iki istentiszteletek perselypénzét a Társaságnak adományozzák. Adományokat lehet küldeni a Britt és Külföldi Biblia-Társaság raktárához is. Budapest, IV. Deák-tér 4.

A Társaság magyarországi működéséről közelebb fogunk megemlékezni.

Csürös István.

MAGYARORSZÁGI JUHÁSZOK.

Ki ne ismerné Petőfi eszményi szegény juhászlegényét, kit a kisértő hiába kínál meg teli erszényvel, sőt hiába kínálna neki «a világot ráadásnak, szeretőjét még sem adná másnak.»

Ez az alak nem ebből a világból való. A juhászok megszűnt poétikus alak lenni. Ha mostanában «hantra dül a pásztor és füttyörészve legelteti nyáját», biztosra veheti, hogy az ispán — bocsanát! — intező úr szidni fogja, mint a sebes esőt: mért nem ügyel arra, hogy a jószág ne szedje magába a mételyt.

A gazdaember nem nézi a poéta szemével azt a lusta juhásznepet bégető juhocskáival, a melyekre lépene és rüh alakjában bele szokott ütni a mennydörgös mennykő! A juhász a köz-

Kalitatú' katakombáiban talált, a III. századból való kép után.

A JÓ PÁSZTOR.

nép maró gúnyjának és olesó élezelődésének is tárgya. Mig a mozgékony csikós és a lassú léptű gulyást irigyl és megbecsüli, — a juhászt egész pereputtyostul csak félvállról emlegeti. Azt mondja többi közt a néta:

A csikósnak jól megy dolga:
Egyik lóról a másikra;
De a juhász, mint a kutya
Csak gyalog jár dombról dombra.

Akármiilyen szép legyen az a (különben uradalmi irtok lelkéből fakadt) néta:

Beszegődtem Tarnócára bojtárnak
Jó legelője van ott a birkának . . .

a népek inkább kedélyéhez szól az a másik, hogy:

Leégett a Csiribiri csárda,
Beleégett a juhász bundája.

Azt az ellenszenvet, melylyel általában a juhásznépesség iránt viselteknek, részben megmagyarázza az a körülmény, hogy a dolgos szántóvető ember megveti azt, a ki csak arat, a hol nem is vetett; a ki naphoszant elfekszik a hasán és a hátával takarózik; a kinek nincs oly idegen határ, olyan tiltott legelő, melyet legalább egy kicsit meg ne kaptatna; úgy hogy közmondások a juhászlól, hogy meg nem élhet lopás nélkül.

Az az osztatlan ellenszenv, a melylyel első sorban a gazdatisztek és bérosszelédek viselteknek a juhász iránt, régi idők örökségeként maradt reánk, de az a sok gond, kellemetlenség és bosszúság, a melyet egyetlen-egy juhász okozhat, egyedül egymagában még meg nem magyarázza ezt az idegenkedést. Ennek mélyebben fekvő okai vannak. A juhászaember ugyanis a legtrikább esetben származik a törzsökös lakosság testéből és véréből; rendszert jött-ment idegen, a mire a «vlach» szó etymológiája is utal. Az «oláh» név t. i. nem azt jelenti, hogy ó-lakó — mint azt néhai való Gozsdu Manó vallotta, — hanem annak épen ellenkezőjét, azt, hogy jövevény.

Az idegenből származó juhászoknak első inváziója, hosszú évszázadokon át szinte észrevétlenül ment végre oly módon, hogy juhászok idegenek elvétele Latiumból, de nagyobbára a Balkánból hozták szakadtak. Elsőben ellepték hazánk erdélyi részeit, aztán tovább hatoltak a keleti és éjszaki Kárpátokba, mely vándorlásaiknak csak a sziléziai Szudetek és a morva hegyvidék szabtak határt. Ezek a vlach pásztoroknak a családjai a hegyekben szétszórtan fekvő kunyhókban húzódtak meg. Ezen szállások szláv neve pasek, miből származik a pasekárzi elnevezés.

Az országszerte kihasználatlanul heverő erdei legelő-területekre nézve ezek a vándor pásztorok valóságos áldást jelentettek, mert a földtulajdonosnak legelőbért fizettek. Legáltalánosabb volt az a szokás, mely Erdélyben és Felvidéken még mostanáig is fennáll, hogy a használt legelőért, a téli takarmányért és a netán igénybe vett hodályért a juh szaporulat felét biztosították a földtulajdonosnak, szóval «feles» juhászokul éltek világukat. De ezek a juhászok más juhtulajdonosoktól is felfogadtak legeltetésre juhokat, a maguk költségén bérelt legelőre és a legeltetés fejében a juhok hasznának és szaporulatának bizonyos vidékek szerint felette változó százalékát tartották meg maguknak. Ilyen juhászgazda gondjaira bizta és legelőbért fejében felezett a pásztor juhainak hasznában és szaporulatában, míg a saját juhainak hasznát kizárólag maga élvezte. A feltételek a szerint módosultak: vajjon a földtulajdonosnak volt-e nagyobb szüksége az ő legelőinek oly módon való hasznosításra és földjeinek az «esztenázás» segítségével megtermékenyítésre, vagy a juhászgazdának legelőre?

Hazánk azon részeiben, a hol a terménygazdaság kora még most is fönnáll, maga a konvencziós juhász is tarthat az uraságiakkal bizonyos számú juhott, melyek hasznát kizárólag ő élvezi. Megérthető, hogy a középkorban, sőt a legújabb korban is még sok helyen a birtokok szinte versenyeztek az ilyen jött-ment juhászok megszerzéséért; s hogy azokat nemcsak sokféle kedvezményekben, de kiváltságos és szabadalomlevelekben részesítették. Így Corvin Mátyás királyunk az Árva és Likava várakhoz tartozó pásztoroknak 1474. évben szabaddalmi levelet adott, melynek értelmében ezen pásztorok minden 100 juh és kecske után ellenszolgáltatásul csak 5—5 ürüvel tartoznak.

Ezen vlach juhászok viselt dolgaira nézve érdekes annak felemléstése is, hogy az erdélyi részekben 1852-ig saját havasi bíráskodás alatt állottak, mely hivatva volt peres eseteikben dönteni.

A juhászok második nevezetes inváziója a XVIII. században vette kezdetét, és nagyobb mérvet öltött, a mikoron Mária Terézia királyné megbízásából 1773-ban bezhott 325 darab nemes spanyol birkával a juhtenyésztésnek egy új korszaka állott be. Akkor özönlöttek az országba a német «birkás mesterek», bérbe véve Fehér és Tolna vármegyék kitünő birkalegőit, vagy elszegődve a spanyol birkával mesztizést folytató nagy urak szolgálatába.

Ezek a német birkás mesterek csakhamar kasztot alkottak. Első czéljuk Szekesfejervártól volt. Utóbb a tolnamegyei Dombóváron és Simontornán tartották összejöveteleiket és minden tulajdonai juhászt oly szigorú feyelemben tartottak, hogy még a szomszédos vármegyék birkatenyésztői is csak úgy jutottak hasznavehető juhászhoz, ha eselédváltozás idején a birkás czéhhez fordultak. A felvadás rendszerint Szent Mihály napján történt, a melyet megelőző este a mesterek muzsikaszó mellett paradésan kiöltözött bojtáiraikkal és a mestereknél szolgáló leányzókkal jelentek meg a czéh központjában, mikor is a közös gyülekező helyen az elszegődés megtörtént és az új gazda rögtön át is vette az általa felfogadott legény vagy leány ládáját és egyéb holmiját. Szent Mihály napján reggelén a nekiöltözött juhászság körmenetben vonult istentiszteletre, mely eltartott délig, mire az egész gyülekezet a kocsmába sietett, a hol eszem-iszom, játékos táncz közt folytak az órák és egyik-másik igazgatótan mester, vagy hűtlen czimbora felett törvényt ültek.

Kétséget nem szenved, hogy ennek a czéhbeli szervezésnek nagy része volt a spanyol merinóbirka-tenyésztés felvirágzásában és a nagy tapasztalású Bartosságh József még a

TÓT JUHÁSZ.

OLÁH JUHÁSZ.

mult század negyvenes éveiben is megjegyezhetette, hogy ezek a csehbeli juhászok hivatásukkal járó ismeretek, állataikhoz való ragaszkodás és erkölcsesség tekintetében messze túlszárnyalják a többi zagya juhásznópságot. Ezekből a vagyonos birkásmesterek és pusztabírókból idővel gazdag földbirtokosok lettek és a Kéglek, Gindlyek, Purglyak pénze nem egy elszegényedett köznemes czimerének megmarányozására szolgált...

Ha abban az időben járta volna a torontáli népdal:

«Láttál-e már aranybárnyt,
Verbicezi leány párját?»

a felelet az lett volna, hogy láttam biz' én akár olyan birkát is, a melynek «arany lába van s a merre lép, azt a földet megmarányozza»; és láttam a verbicezi leányoknál is különb tolnai «Schäfermädchen»-t. Habár nem is vált azokból csak egy is oly nevezetességűvé, mint az a domrényi juhász, a ki Jeanne d'Arc néven 1428-ban történelmi alak lett. De míg azt a luxemburgi gróf tízezer aranyforintért eladta volt a fránya angliának, ez — rendszerint többszörösen nagyobb összeggel — mentette meg az elzúllástól valamelyik nemes urfít.

A múlt század elején még olyan világ volt nálunk, hogy dacára a napoleoni háborúknak és a devalváció miatt beállott pénzügyi zavaroknak, az 1806-ban megindult holicsi árveréseken egy-egy szemrevaló spanyol kosra oly lelkesen licitáltak, mintha annak megszerzésétől a haza jövője függött volna! Akkor történt, hogy Csekonic tábornok egy kosért 16,250 forintot, gróf Eszterházy Károly megbízottja pedig 30,000 forintot fizetett, mi kétségtelenül nagy pénz még akkor is, habár az árt — váltócedulákban fizették ki. Különben ezeknek a magas kos-áraknak kora ma sem szűnt meg, csak egy kis helyváltozás történt. A Stock kep-

NÉMET JUHÁSZ.

MAGYAR JUHÁSZ.

MAGYARORSZÁGI JUHÁSZOK.

perek hazájában Ausztrál-Ázsiában történtek most oly esetek, mint az, hogy Gibson F. taszmániai tenyésztő The Admiral nevű idős strong-wool kosát eladta (1899-ben) Simpson G. F. novrainei tenyésztőnek 15 ezer arany forintot. És azért ott senki sem mondja a vevőre, hogy «mosoz van a fejében, mint a bolond birkának», a minthogy a maga korában senki sem ítélte el Csapó Dánielt, hogy nem is egy szászországi juhezinczár rábeszélésére, hanem saját uri elhatározásából fizetett 1830-ban egy neki tetszetős tótmegyeri kosért 200 drb aranyat, a mi neki valószínűleg nagyobb pénz volt, mint Mister Simpsonnak a 15 ezer arany forint.

Most a déli félgömbön azokat az időket élük, mint nálunk hajdanában, mikor a költő Besse-nyey visszavonulva a kovácsi pusztára, a műzsák mellett a birkatenyésztésnek élt, Berzsenyi az ő Rozájának egy kos szórónak pázmáját úgy küldte, mintha csak szöghaja fűrtjével kedveskedett volna és egyik gróf Zichy ki nyilatkozathatta, hogy egy kedvező fekvésű uradalma csak éppen annyi jövedelmet hajt

JUHÁSZ SZAMÁRHÁTON A LEGELŐRE KIVONULÓ NYÁJ ELŐTT.

HAVASI JUHPÁSZTOROK AZ 1456 MÉTER MAGASSÁGBAN ÉPÜLT STINA ELŐTT.

neki, a mennyit 10,000 drb birkája hoz; a többi megese a kiadás.

Mózes első könyve szerint Abel juhásztor vala, a kit agyonütött a földművelő Kain. Azóta annyiszor ismétlődött a történelemben a testvérgyilkosság megrendítő látványa. De a hívő lélek tovább álmodozik az emberiség abbéli jövőjéről, mikor csak egy akol léssen és egy pásztor...
Rodiczky Jenő.

EGYVELEG.

* A japáni fűgyermek első nevét egyhónapos korában, a másodikát három éves korában, a harmadikat tizenöt éves korában kapja, azonkívül szabadságában áll megnevelése után negyedik nevét is fölvenni.

* Koreában a feleség szobája a gonosztevő férjnek menhelyül szolgálhat. Onnan őt senki ki nem kergetheti s míg ott tartózkodik, a törvény őrei el nem foghatják.

* A föld leghidegebb pontja Verehokjan nevű város Szibéria észak-keleti részében, hol a hőmérő gyakran 68—69 fokot mutat a fagyponthoz.

* Hetezer gyakorlóorvos van Londonban ezidőszerint. Az angol orvosok száma tíz év óta évente átlag 400-zal szaporodik.

* A francia kincstár rézpénz helyett most már alumíniumból veret váltópénzdarabokat.

ELŐKELŐ JAPÁN NŐ.

A JAPÁNOK.

Az európai emberek legnagyobb része, még a kiknek országa diplomáciailag orosz-barát is, nyiltan, vagy titokban a japánokkal érez együtt s a japánok diadalát óhajta. Ez a sajtóság részrehajlás részben onnan származik, hogy az oroszokat kevesen szeretik. S a sajtó is gondoskodott róla, hogy az oroszokat mindig lehetőleg kedvezőtlen színben tüntesse fel Európa népei előtt. Hogy mennyiben van igaz, azzal most nem foglalkozom, talán majd lesz még rá alkalom. A részrehajlás másik oka az, hogy a japánok nagyon kedvező színben tűnnek fel előttünk, a mióta oly sietve, oly csodálatos ügyességgel vették át az európai civilizáció vívmányait.

Annyi bizonyos, hogy a világtörténelemben még alig volt rá eset, hogy két ilyen lényegesen különböző kulturájú, gondolkodás módú nép, mint a japáni és az európai olyan viszonyba kerüljenek egymáshoz, hogy egyik a másiknak minden vívmányát átveszi és saját kulturájának színezetét megőrizve, abba beleolvassza azt, a mit a másik nép műveltségében jónak és követendőnek tart.

A japánok régi kulturája a kínaiaktól származik. A japán nyelv ugyan ural-altáji, de azért kínai jelekkel írják le, hisz a kínaiaknak ezzel a csodálatos írásmódjával minden nyelvet egyaránt le lehet írni s a ki ismeri a kínai jeleket, megérti, akármilyen nyelvű ember írta is. A kínai jeleket aztán egyszerűsítették olyan gyorsírás-féle módon, de úgy, hogy a jelek többé nem szavakat, hanem csakis szótagokat, sőt betűket jelentenek. Valóságos átmeneti állapot keletkezett a kínai jelírásból a fonetikus betűírás felé. A Kínában elterjedt Buddha-vallás a Kr. u. hatodik században jutott át Japánba, de az érintkezésnek egyébként is sürűnek kellett lennie, mert a japánok művészete is kínai eredetű s olyanformán áll a kínaihoz, mint a barokk izlés a renesszánszhoz. Sok eredeti japán vonás is megmaradt azonban, különösen az állam szervezetében, a melyet feudálisnak nevezhetünk egész 1868-ig, a mikor az utolsó daimiót, vagy «hadvezért» a mikádó leverte s nemsokára európai mintára berendezett alkotmányt hirdetett ki. A mostani császár 122-ik a saját dinasztijából s a japán történelemnek egyik legerősebb vonása, hogy a mióta az ország történelmét ismerjük, mindig ez az egyetlen dinasztia uralkodott.

A japánok tehát átvették tőlünk a parlamentáris alkotmányformát, a kötelező iskolázást, az egyetemi képesítési rendszerét, a hadsereg szervezését, különösen pedig a technikai dolgokat. Európai mintára építenek utakat, vasutakat, hidakat, rendezik városaikat stb. Nem vették azonban át a keresztény vallást s a közigazgatás szervezete is körülbelül a régi. Nem maj-

molják az európaiakat külső színben, különösen pedig a közép egészen megtartotta eredeti japáni viseletét, építését, szokásait és izlését.

Mi európaiak mindig úgy gondolkozunk, hogy csak az lehet tökéletes, a mi európai, sőt rögtön készen vagyunk a gúnyos, kiesinylő mosolyal, a mint a mienkől elütő szokásokat és erkölcsöket látunk. Minél kevesebb az ember intelligenciája, annál könnyebben nevet ki előtte ismeretlen szokásokat. A mi alföldi magyarunk ép úgy élezelődik a tót boeskorra, vagy a török bugyogóra felett, mint a frakkon és klakkon. A művelt európai sem menekülhet meg attól, hogy gúny tárgyává ne tegye a kínai czopfut, vagy a néger ékszerit. Azonnal megnő azonban az idegen nép tekintélye, a mint az európai szokások felé hajlik. Az ilyen népet «kulturára fogékony, tehetséges» népek tartjuk. Ezért magasztalják a japánokat s ezért gyártanak olyan sok rossz élezcet a kínaiakra.

Ha azonban a két nép igazi jellemét hasonlítjuk össze, a koczka azonnal a kínai felé dől s a japánokat sokkal tökéletesebbeknek fogjuk tartani. Az igazi, európai kulturától nem érintett kínai csodálatosan erkölcsös, kitünő hazafi, vendégszerető, barátságos és rokonszenves

ember, a ki nagy mértékben megérdemli becsülésünket.

A japánokról ugyanezt nem mondhatjuk el. A férfiak általában nagyon önzők, haszonlesők a nők pedig nagybárá laza erkölcsűek. Csak-hogy a japáni sokkal szemfülebb, gyorsabb tevékenységű, mozgékonny. Ebben a tekintetben inkább az az európaihoz hasonlít, mint a lassú kínaihoz.

Művészete szintén éppen ilyen tekintetben különbözik a kínaitól. A mig a kínai nagy gonddal, óriási türelemmel dolgozza ki még közepes értékű iparművészeti tárgyait is, addig a japáni rendkívül gyorsan, végtelen ügyességgel, ezerszámra gyártja apróságait s azokat hihetetlen olcsón viszi piacra. A kínai nő a ruháját éveken át készült himzésekkel díszíti: a japán nők öltözékét nem ékesíti kézi munka, hanem a selyemszövet már magában tarka, rendezen nagy virágos brokát. A kínainak asztala, széke, ágya, vagy falazott padkája van, a melyen hál. A japán szobában nincs bútor, a földön guggolva esznek valami kerek skatulya-félelől s a földön hálnak, egyszerűen takarók között. A kínai minden talpalatnyi földjét művelésre használja, legfeljebb őseinek sírját keríti körül s ülteti be ciprus fákkal. A japánok rendkívül szeretik a tarka virágot s minden parasztháznak van virágos kertje, apró kis virággyakkal, hidaeskákkal, szikla csoportokkal stb.

Igen érdekes az az ügyesség, a hogyan terjesztik az európai műveltséget maguk között a kínaiak és a japánok. A kínai meghonosította a távirót, mindenütt zakatol a Singer varrógép, ott ég a petróleum lámpa s a petróleumos, olajjal itatott deszkaládákat gyerek-koporsóknak használják. Az egész országban mindenütt látni a temetőket ilyen amerikai felírású, petróleumos ládákat a temetőben. A zsebóra, álló óra, a gyufa és még néhány hasznos dolog egész Kínában elterjedt, de a nép jellegén, mondjuk a «néprajzon» mitsem változtatott. Mindez csendesen, alig észrevehetően, az európaiaknak egyébként teljes kizárásával terjedt el. Minő más a japán! Először is az államformát forgatta fel, aztán hadsereget létesített, majd csodálatos mohósággal sajátította el az európai természettudományokat: részben behívott mesterek, részben tanulmányútra küldött fiatal japán férfiak révén.

Barang.

PÁKH ALBERT CSALÁDJA.

Mostani házi ünnepünk nem múlhatik el a nélkül, hogy meg ne emlékezzünk Pákh Albertnek, a «Vasárnapi Ujság» alapítójának családjáról, melynek környezetében felnőtt s melynek légkörében fejlődött nemes, tiszteletreméltó jellemmé.

A jeles író atyja, Pákh Mihály dobsinai szármá-

JAPÁNI TÁNCZOSNŐ A CZUDZUMI NEVŰ DOBON JÁTSZVA.

KASZUGA TEMPLOM-KERT KÖZÉP-JAPÁNBA, KIOTO KÖRNYÉKÉN.

JAPÁNI KÉPEK. — Eredeti fényképek után.

zása volt, itt született 1795 okt. 18-án. Később, mint fiatal pap, feleséget is innen hozott: a nála öt évvel fiatalabb *Remenyik* Máriát. Papi pályáját egy felső-ausztriai kis falu, a Kremsmünster melletti Kematten evangélikus egyházában kezdte, a mi nek magyarzata az, hogy Pákh Mihály a bécsi egyetemen fejezte be tanulmányait, másrészt pedig a csekély számú ausztriai evangélikusok régebben nem mindig kapván közülük való papot, gyakrabban hívtak meg egy-egy magyar származású lelkész egyházközségeikbe. Pákh Mihály csak két évig maradt Ausztriában. 1822-ben a rozsnýói evangélikus egyházközség választotta papjává; az itt töltött tizenkét év alatt született tizenkét gyermeke közül hét. Legidősebb gyermekük leány volt s még Kemattenben született; a második volt *Frigyes Albert*, a később oly nagy hírnévre jutott író és szerkesztő. A nagyszámú család 1834-ben Iglóra költözött, a hol még négy gyermekkel szaporodott meg. A tizenkét gyermek közül öt fiú volt, a többi leány: két, egyéves korában elhunyt leányon kívül valamennyien felnevelkedtek, a fiúk tisztas állásokat töltöttek be a társadalomban, került belőlük tanár, erdész, orvos, vasgyári tisztviselő. Ma már csak négyen élnek közülük: *Pákh* Károly, az iglói evangélikus főgimnázium nyugalmazott igazgató tanára, maga is jó tollú író, s a nőtestvérek közül hárman: *Mária*, özvegy *Breca* Sándorné s a két legfiatalabb nővér: *Pákh* Emma Gizella és *Bertha* Terézia kisasszonyok.

Ily nagyszámú gyermek nevelése bizonyára nagy gondot és sok önfeláldozást kívánt az egyszerű evangélikus paptól, mégis valamennyit jó nevelésben részesítette. Rozsnýón a jelenlegi Rákóczi-tér 232. számú házában laktak, a régi módi bolthajtásos épület három utcai szobás, igen tágas előszobájú lakásában, a hol most az evangélikus egyházközség énekvezetője lakik. A kis *Frigyes Albert* — a ki csak később kezdte csupán *Albert* nevet használni keresztnevűl — Rozsnýón kezdte iskoláját s ott folytatta aztán is, hogy atyja Iglóra került papnak. Mint «kosztos diák» egy *Kuna Márton* nevű jómódú osztrák mesternél volt szobán, a Váraljai-utczában; és érdekes, hogy a még most is fennálló ház ugyanazon szobájában, a melyben *Pákh* Albert gyermekévei egy részét töltötte, ma is diák-lakásul szolgál.

Az iglói paplak egyszerű, bensőségletes életét a szabadságharc zavarta meg. *Pákh* Mihály, kit időközben megválasztottak a füzsi egyházkerület superintendensévé, szívvel-lelélekkel a nemzeti ügy pártjára állott, kerületének lelkészeit, tanárait, tanítóit körlevélben szólította fel, hogy keljenek a magyar szabadság védelmére. Mikor az április 14-ki függetlenségi nyilatkozatot *Lőcsén* ünnepélyesen kihirdették, *Pákh* Mihály tartotta az ottani evang. templomban az ünnepi istentiszteletet s lelkes beszédet mondott a szöszékről. E miatt a szabadságharc leveretése után másfél évvel pörbe fogták, lelkesi és superintendens hivatálától felfüggesztették. A hadi törvényesíték halálra ítélte; de ez ítéletet kegyelem útján négy évi várfogságra változtatták. *Josefstadtn* raboskodott egész 1854 április 24-éig, a mikor a királyi kegyelem kiszabadította. *Pákh* Albertet, a ki maga is nagy beteg volt már akkor, nagyon megrendítette atyja szerencsétlensége. Vigasztalta, a mint szerető fiú szívétől telhetett, édes anyját, a kinek helyzetét csak az tette némileg elviselhetővé, hogy az iglói egyházközség gondoskodott a család anyagi sorsáról: fogsága idején sem vonta el *Pákh* Mihály lelkesi illetményeit.

Pákh Mihálynak kiszabadulása után is még két évig nem engedték meg a lelkeskedést. Végre 1856-ban a tilalom alól is felszabadult s *Rimaszombat* lelkésze lett, majd még ugyanczen évben egyszerre *Nyiregyháza* és *Dobsinán*, szülőhelyén is megválasztották. Az ptóbbi választást fogadta el, de nem sokáig működhetett, csakhamar *Dobsinára* költözése után 1857 októberében szélhűdés érte s több mint egy évi szenvedés után, 1858 karácsony szombatján meghalt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Blanche Esménard. Nem régiben közzöltük Párisban élő jeles hazánkia, *Bertha* Sándor cikkét, *Blanche Esménard* kisasszonyról, a ki mint született francia hölgy, bár soha hazánkban nem járt, nemzetünkkel semmi összeköttetésben nem állott, őszinte lelkesedéssel viseltetik a magyar nemzet iránt s ez érzelmetének számos meleg hangulatú versben adott kifejezést, verseiben 1848—49-iki szabadságharcunkat s annak hőseit dicsőítve. *Esménard* kisasszony régóta nagy kedvvel és nem tehetség nélkül műveli a francia költészetet; eddig-ig inkább csak a maga kedvtelésére dolgozott, munkáit nem hozta nyilvánosságra, újában azonban több költői műve jelent meg s figyelmet keltett a francia költészet nem egy barátjánál. Most is

A JAPÁNI FÖLDMŰVES.

jelent meg egy hosszabb lélekzetű műve, egy lírai érzéssel átszőtt költői elbeszélés «*Forban*» czímmel. Gyöngéd szív és fogékony képelet szüleménye ez érzelmes elbeszélés, nem egy helye meghatja az olvasót érzelmeinek finomságával. A könyv Párisban, A. Messein kiadónál jelent meg.

A «*Budapesti Szemle*» most megjelent márciusi füzetének első cikkében a híres író és nagyvilági hölgy, *Stahné* és *Napoleon* közt épen nem barátságos viszonyt világítja meg egy francia író nemrég megjelent könyve alapján *Rács* Lajos. A hosszabb tanulmányunk ezuttal első közleményét kapjuk. A második cikkben *Hegedűs* Loránt befejezi «A kivándorlási kongresszus eredménye» czimű sok beces anyagot felölelő értekezését. A további közlemények során találjuk ifjabb *Návay* Lajos «Néhány szó a közigazgatási eljárás reformjához» s *Joób* Lajosnak «A reformista szocializmus» czimű tartalmas fejtegetéseit. *Wolfner* Pál regénynek, «Az imrefalui leány»-nak második közleménye következik ezután, majd *Vargha* Gyula «Pályam végén» czimű szép költeménye, melyet lapunk mai számába átvesszünk s *Lafontaine* «A kertész és a várúr» czimű meséje *Zemlteni* csinos fordításában. Aktuális érdekű ezik a *Szilv* Kálmán, mely a Nyelvtörténeti Szótár ügyéről szól Ballagi Aladár új sok vitatás tárgyává lett kemény bírálatá kapcsán. *Szilv* Kálmán megállapítja, hogy a szótárban súlyos és nagyszámú hibák vannak, melyekre annak idején ő mutatott először, viszont azonban helyreigazítja Ballaginak némely, rávonatkozó téves állítását. Az «Ertesítő» rovatban könyvismertetések s *Lehr* Albertnek egy polemikus cikke olvashatók. A «*Budapesti Szemle*» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó eljén jelen meg; előfizetési ára egész évre 24 korona, félévre 12 korona, egyes füzetei ára 2 korona.

A filozófia története. A filozófiával foglalkozni akaróknak nagy nehézséget okozott eddig, hogy nem volt nyelvünkön oly könyv, a mely röviden, világosan és tárgyilagosan összefoglalta volna a filozófia történetének roppant anyagát; a mi e tárggyal foglalkozó munka akadalmunkban, mind nagyon is bőséges, a hol főleg a kezdőnek megnehezíti a tájékozást. E hiányon sok sikerrel segít dr. *Serédi* Lajos most megjelent kis munkája, a mely tömörsége mellett is közérthetően adja elő a nehéz tárgyat, felölel mindent, a mi a tájékozás szempontjából szükséges, irányt ad a továbbképzésre. Első része bevezetésül megismerteti a filozófia fő problémáival, módszereivel, a további, nagyobb részben pedig az egyes filozófusok nézeteit tárgyalja, biztos szaktudással, könnyen áttekinthető elrendezésben. A beces munka különösen egyetemi és főiskolai ifjaknak válik hasznára. Pozsonyban, a Stampfel-féle «Tudományos zsebkönyvtár» czimű vállalat egyik füzeteként jelent meg; ára egy korona 20 fillér.

A Nemzeti Színházban a múlt hó 26-án megint bemutatódó előadás volt. *Bosnyák* Zoltán darabja került színpadra: a «*Sursur corda*». A darabnak szocialista irányzatáról már előre sokat beszéltek s a szociálisták tüntetésre is készültek, melyre azonban az előadás nem adott alkalmat. A darabban csak emlegetik a hősről, de szocialista, de szociális fejtegetésekre nem kerül a sor, legföljebb azt mondja el néhányszor ez az ideális szocialista, hogy az ő harcuk békés küzdelem s hogy a nagy eszmék nesztelenül lépnek, mint a galambok. A darab meséje a körülforog, hogy Gyulaffy-család utolsó férfi-sarja, László gróf, félrehúzódik a maga sivár mágnes-környezete elől, Lassalet olvasta s szocialista ábrándokért rajong. Fiatal ember, a nagy szerelmek korában van; huszónhét éves. Szeret is tükön valakit: egy falusi rabbi leányát. Titkát azonban sokan ismerik, különösen a kastélyban élő jezsuita páter firkés ki mindent aprólékosan. A pap a küzdő egyház híve, a Gyulaffy-család vagyonát az egyháznak akarja megszerezni. Az öreg grófné, László nagynénje, az utolsó Gyulaffy-leányt szánta neki, hogy a családi vagyon egy kézben maradjon. A pap szétépi e tervet, László egyik látogatása alatt a rabbi udvarára vezeti a grófnét, a hol László saját titkárnak adja ki magát, hogy a grófi czím el ne idegenítse tőle a szegény családot. Most a grófné mindent felfed s László, hogy a leánynak elégtételt szolgáltatson, rögtönösen megkéri a kezét, mire a grófné kitagadja öccsét. A fiatal pár Pestre jó, mert László képviselő, egy beszédével nagy feltűnést keltett a parlamentben s a szociálisták azóta apostolutak látják benne. A grófné még egy kísérletet tesz, hogy visszahúzdta öccsét a családi hagyományoknak s az ő kedves tervének, de László hű marad feleségéhez, bizik magában s abban, hogy a munka kenyeret fog neki adni. De az asszony beteg lesz, munka nem akad mindíg, s házukba bekopogtat a nyomor. László még sem veszt el hitét, úgy érzi, övek az élet; két ketten egymás mellett, fentállnak a szirtetön. E hit hangzóttatásával végződik a darab s kész megoldás helyett ily bepillantást nyerünk a jövőbe. Az öreg grófné magára marad hagyományával, az utolsó Gyulaffy-leány apáczaftályt ölt; László pedig beáll az élet-küzdelembe, hogy diadalra vigye elveit. A darabban sok van a régi romantika utóhangjából: az erőlyes grófné és liberális unokáesese, a kolostorba lépő grófkisasszony, a hatalmas gyöntató, a rabbi, a ki mezzagattja ruháját, mikor leánya keresztényhez megy férjhez, ezek az alakok maguk is, szembeállításukban is kissé keresettek és elnyit-minták után készültek. De az egészben természetes a párbeszéd, van több festői, megkapó jelenet, egyt egy szerenés kép. Ezeknek köszönheti az újdonság a bemutatás estén elért zajos sikerét. A színészek közül az író feleségén, B. Lenkei Hedvigén kívül, a ki a rabbi leányt játszotta, *Jászai* Mari (a grófné), *Ligeti* Juliska (az ifjú Gyulaffy grófné), *Pethes* (László), *Gál* (a rabbi), kisebb szerepben *Beregi* és *Dezso* játszottak. (G.)

A Népszínházban egy szocialista drámának volt a múlt héten bemutatója: *Géczy* és *Hegedűs* darabjának, az «*Apostols*»-nak. A darabnak a motívuma nem annyira a munkásnyomor, a szocializmusért való rajongás, mint inkább a szerelem. A főalak nem meggyőződésből lesz szocialista, hanem mert feleségét elcsábította a munkavezető, ezért izgat ellene, követeli elbocsátását. A munkások lázognak *Wörther* munkavezető ellen. Felbujtójuk *Kód* Péter, *Simon* Pál leányának a vőlegénye. *Simon* védi *Wörther* azért, mivel tizenkét évvel ezelőtt, mikor kitétek a gyárból, *Wörther* vette vissza, de a felesége, hogy a sztrájkolók közé esábita, bevallja neki, hogy ez csak azért történt, mert ő *Wörther* szeretője lett. Erre *Simon* lesz a sztrájkolók vezére s egy alkalmas pillanatban *Wörther* beledobja a nagy égő kazánba. *Simon* bezárják és két év múlva, midőn kiszabadul, meghal felesége sírján. A szereplők közül *Szabó* Antal *Simon*t játszotta igazi drámai hűvvel, *Szirmai* mint *Kód* Péter és *Irsay* Leo mint *Wörther* buzdólkodtak az előadás sikere érdekében.

A kis császár. Eredeti operett három felvonásban. Szövegét írta: *Pásztor* Árpád, zenéjét szerzette: *Stoll* Károly. Bemutató előadás a Népszínházban folyó hó 2-ikán. Porzolt igazgató dicséretet érdemel azon törekvéseért, hogy külföldi operetteket csak igen csekély számban vesz fel a színház műsorába, inkább a hazai szerzőknek a darabjait adja elő. S ez a vállalkozása néha sikerül, mint ma este is. Mert «A kis császár» sikert aratott. A darab tárgya komoly, drámai, ilyen komoly a zene is. Komoly muzsika és élvezetét hallgatta a közönség. Vannak azonban könnyed, operett-szerű dallamai is. *Pásztor* Anderseinek egy bájos kis meséjét dolgozta fel. *Roccaut*, francia legényke boldogan el menyasszonyával, *Roseval*. De boldogságuk nem tart sokáig, mert egy cigányasszony megőssolja neki, hogy királyi trónon fog meghalni. Ez megzavarja *Roccaut*ot és folyton arról ábrándozik. Ekkor vadászni jön falujokba X. Károly király, ki természetesen magával hozza kedvesét, *Clarissét*. *Clarissének* megtetszik a csinos paraszt fiú és

magával viszi Párisba. Itt él vele *Roccaut* addig, míg *Clarisse* reá nem ús és ki nem adja neki az útát. *Roccaut* az csavargók közé megy és látítja őket *Clarisse* ellen, mivel ez a «szőke maoska», a mint *Clarissét* elnevezték, az oka, hogy a király ilyen kegyetlen. Itt a nép között találkozik *Rose-zal* is, ki utána jött Párisba. *Roccaut*-t és *Roset* egy utcai énekes megesketi és a nép rohan a fiatal pár után megostromolni a királyi palotát. A király megszőkik, *Roccaut* nagy büszkén leül a trónra, ekkor *Clarisse* leszúrja, s a jóslat beteljesedett. A darabnak vannak szép lírai jelenetei is és ezek ép úgy érvényesültek, mint a drámaik. A zene-számok közül különösen tetszett *Roccaut* dnetje *Rose-zal*, a cigányasszony jóslata, a második felvonásbeli grondista dal és *Roccaut* dala. A darab nagyon mozgalmas jelenetekben, felvonásokban bővelkedik, de ezek oly jól vannak rendezve, hogy ezért nem válik lapossá, unatává az előadás. A czímszerepet (*Roccaut*) *Komlóssy* Emma játszotta igen jól. Szépén énekelt, kedvesen pajzánkodott és drámai jeleneteinek hangját jól eltalálta. *Hegyi* Aranka az ő megszőkott művészetével személyesítette *Clarissét*. *Szirmai* mint X. Károly, sikerült maszkjával is feltűnést keltett. *Raskó* szépen énekelt. Jók voltak még *Harmath* Ilona, *Rédey* Szidi, *Pázmán* és *Ujvári* A gyakran felhangzó taps, mely úgy a szerzőknek, mint a szereplőknek szólt, a darab hosszú életét jövendőli. (S—i)

A «*Toreador*». Operett két felvonásban. Írták *James Tanner* és *Adrian Ross*. Fordította *Latzko* Andor, zenéjét szerzette: *Caryll* és *Lionel Monckton*. Első előadása a Király-színházban február 26-ikán.

A «*Toreador*» bemutatója ismét gyarapította a Király-színház sikereinek számát. Mert ezen angol operett, a melyben folyton tánczolnak, énekkelnek s a jelmezek pazar kiállításával gyönyörködtetik a nézőt, teljes sikert aratott. A zene kellemes, könnyed, mely nem erőlteti meg a hallgatót. A mese mulatságos, szellemes betétekkel tarkítva. Ezek közül legkiválóbb az, a melyben *Pedák* és *Ferencoz* az író, a festő és egy híres orvos családi életét szatirizálják. Egy kis öt éves leánya ki rendesen kilebegett *Pedák* Sári utána és eltánczolta utána azt, a mit a nagy primadonna. A darab első felvonása *Biarritzban*, a híres francia fürdőhelyen történik. Carojolo, a rettenthetetlen bikaviador el szeretné venni a dűsgazdag özvegyet, *Mrs* *Amália Hoppings*ot. Amde ketten is igyekeznek megakadályozni ezen házasságot: *Pettifer* állatszelidítő és *donna Tereza*, Carojolo régi kedvese. Nagynehezen sikerül nekik az özvegyet rábeszélni, hogy hagyja ott a csapodár Carojolót és legyen *Pettifer* felesége, ki már régen vágy utána. *Donna Tereza* indul haza Spanyolországba, de mivel Carojolo nem akarja hazakisérni, magával viszi *Gigg* szolgát, ki bánatában indul a nagyvilágnak, mert a kedvesével, *Susette*-tel összeveszett. A második felvonás *Villajában* játszódik le, várják nagy ünnepséggel Carojolót és helyette *Gigg*et fogadják nagy tisztességgel, azt hívnő, ő a híres bikaviador. Amde *Susette*, ki még mindig szereti *Gigg*et, utána jön, leleplezi a tévedést. Időközben megérkezik Carojolo is s ki-ki megtalálja a maga párját. *Susette* *Gigg*et, *donna Tereza* pedig Carojolo felesége lesz. *Susette* *Pedák* Sári játszotta. Ebben a szerepben művészetének minden kiválósságát ragyogtatta. Csupa új ötlet. *Magay* Anna, *Cora* szerepében, ismét tanult el adta színpadra való természetességnek. *Dieserét* illeti *Csatay* Jankát is. A férfiak közül *Ferencoz* volt *Pedák* tánczos partnere s megállotta helyét. *Véscsi*, mint Carojolo vezényel énekelt. Kiváltak még *Bónis* M., *Hűdvégny* *Margit*, *Gyöngyi* és *Szomori*. (S. L.)

Gróf Zichy Géza «Gemma»-jához. Két jelenetet mutatunk be az operaház újdonságából, gróf Zichy Géza tánczkölteményéből, melyet már mult számunkban ismertettünk. Az I. felvonásból való az a jelenet, mikor az ifjú *Sturmfels* gróf, a kinek épen életét mentette meg *Gemma*, elbűvölve a fiatal leány bájától, megvallja neki hirtelen fellobbant szerelmét. A II. felvonásbeli képünk azt a jelenetet ábrázolja, mikor a kastélyban dáriót rendező gróf, otthaggya fényes vendégseregét, kétségbeesve elmondja szerelmesének, hogy mindenét elvesztette a kártyán. A czímszerepben A. *Márkus* Emiliát látjuk, a Nemzeti Színházból végül jött nagy művésznőt; a gróftól *Dalnoki* Viktor alakítja, az operaház rokonszenves bariton énekes.

Berczik Árpád legújabb színműve. *Berczik* Árpád, a kinek «Minisztervárság» czimű vígjátéka a Nemzeti színháznál az őszel került színpadra, újában egy történeti vígjátékot fejezett be. Címe: «*A pozsonyi diétán*», tárgya *Mária* Terézia korából van merítve és a híres *Vitam* et *Sanguinem* jelenet eseményeivel is összefügg.

A «Nemzeti Szalon» február 28-án nyitotta meg visszafestmény-, rajz és metszetkiállítását *Berzeviczy* Albert kultuszminiszter jelenlétében. A kiállított művek nagy gondal vannak összeválogatva s leszámítva néhány külföldieskedő kísérletezést, legnagyobb részüik komoly művészi munka, mely érde-

I. felvonás.

Mertens utóda (Dajkovits János) felvétel.

II. Felvonás.

A. MÁRKUS EMILIA (GEMMA) ÉS DALNOKI VIKTOR (GRÓF STURMFELS) GRÓF ZICHY GÉZA «GEMMA» CZIMŰ TÁNCZKÖLTEMÉNYÉNEK OPERAHÁZI ELŐADÁSÁN.

mes a megtekintésre és megvásárlásra. Örömmel tapasztaltuk, hogy művészeink közül mind többen és többen szentelik munkakedvüket a grafikus művészet sokszorosító vállfajának (könyvomat, rézkarc, rézmetszet, stb.), mely művészeti ágak föllendülésével remélhetőleg gyorsan ki fognak szorulni a Németországból beözönöl részletfizesetesi nyomdatermékek. A kiállítás eme részére még visszatérünk.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tudományos Akadémia február 29-ki ülésére sok hallgató gyűlt össze, hogy meghallgassa *Békesi* Remig emlékbeszédét, melyet *Kerekgyártó* Árpád néhai egyetemi tanár és történetirő fölött tartott. Részteljesen és szeretettel méltatta az érdekes munkásságot, melyből harminczöt év jutott az egyetemre. Az egyetemi tanárságól 1898-ban vált meg s három év múlva halt meg, 1902 decemberében. Az emlékbeszéd után *Bayer* József tett jelentést báró *Bánffy* Dező 1200 koronás pályadíjáról, mely magyar történeti vígjátékot kívánt, kikötte, hogy a díj az aránylag legjobb műnek kiadandó. Csak négy vígjáték pályázott, egyet ezek közül is formahiba miatt kirekesztették. A három pályamű közül legjobb aránylag a «*Hadik útja*» vígjáték, habár mos-

tani formájában elsőrendű színház előadására nem alkalmas. De vannak a részletekben jó tulajdonai, melyek elismerésre méltók. A vígjáték gróf *Hadik* generálisnak híres bravourját veszi tárgyul, mikor huszárjaival betört Berlinbe. A bírálók egyhanglag oda ítélt jutalmát az Akadémia is helybehagyta. A nyertes színmű szerzője *Földes* Imre, fiatal író, ki az Akadémia ezáltal negyedszer nyert jutalmát.

A Földrajzi-Társaság legutóbbi ülésén *Cholnoky* Jenő saját utjának tapasztalataiból ismertette az orosz-japán háború színhelyét. E háborút ő is világtörténeti eseménynek látja.

A terület, a melynek birtokáért a harcz kitört, kapocs Ázsia és Európa között. A roppant terület az Atlanti-óceántól a Csöndes-óceánig, csak a két szélén teremtett művelődést, Amerika szelén és Ázsia szelén Japánban. Ázsian keresztül mihozzánkig Európában nincs nyílt ország. A rabló népek ellen a khinai fal megtette földadatát, föltartotta a nomád népeket. Veszedelem azonban a roppant orosz birodalom törekvése, a mely tengeri utat keres magának, mert igazi nagyságából még csak az hiányzik, hogy legyen oceánja is. Mindig maga előtt találta Angliát, a mely megállította útját. Mindazáltal Oroszország lassan-lassan kiterjesztette birodalmát a Csöndes-óceánig, ármányosan megszerzett egy darab partvidéket s *Vladivoszto*tot. Ennek a «kikötőnek az a hibája, hogy az esztendőnek nagyobbik felében be van fagyva. Dél felé kell tehát terjeszkednie, meg kell szereznie Koreát. Ha célját éri, nagysága előtt nem áll többé gát. Korea birtoka azonban egyaránt érdekelheti *Khinát* és *Japánt*. A japáni kereskedésnek, a mely az utóbbi években nagy lendületet vett, vége, ha Oroszország megszerzheti Koreát, de Angliának is veszedelmes vetélytársává lenne. Ez az érdekkösszeállítás a háború igazi oka. Oroszországnak mindent kell áldoznia, hogy tengerhez jusson; Japánnak is kockázatni kell mindent, ha csak nem akarja magát meggyilkolni. *Cholnoky* érdekes előadását, a melyet zajosnag megalapított, szép vázponra vetett képekkel illusztrálta.

A Nemzeti Múzeum. A Magyar Nemzeti Múzeum tanácsa február 27-iki ülésén, melyen *Berzeviczy* Albert közoktatási miniszter elnökölt, fontos javaslatokat fogadott el.

A Múzeum gazdag tárlatainak megtekintését sokaknak, kivált hivatalnokoknak és tanulóknak akadályozta eddig, hogy csak délelőtt lehetett megtekinteni, a mikor dolog és iskola miatt a Múzeumba eljutni nem lehet. Még más intézkedések is szükségesek a népszerűsítésnél, mert egyik osztálya, a képtár a tavaszkor egészen kiköltözik a szépművészeti múzeumba, de van a Múzeumnak egy néprajzi osztálya, mely bérházban lakik. A megüresedett helyre azonban a könyvtár is igényt tart, mely már nem fér el jelenlegi helyiségében. A Múzeumi Tanács február 27-iki ülésén *Szalay* Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója bemutatta a Múzeum 1902—1903. évi állapotára vonatkozó jelentését, melyet a tanács elismerőleg tudomásul vett. Élénk vita tárgya volt a Múzeum napi látogatása idejének meghosszabbítása. Az igazgatóság előterjesztése értelmében a könyvtár ezután nyitva lesz naponként, ünnep- és vasárnap kivétellel, délelőtt kilenczöt óráig, délután négy óráig, a többi tár egy órával tovább. A múzeumi építkezések kérdésénél *Szalay* igazgató és *Fejérváry* László, a könyvtári osztály igazgatója a könyvtárban helyszűke miatt mutatkozó visszás helyzetéről szólnak, és új könyvtárpulot égető szükségéről. A tanács legközelebbi ülésének fő tárgya az építkezés kérdésének, nevezetesen az új könyvtárpulot ügyének beható megvitatása lesz.

MI UJSÁG?

A «*Vasárnapi Ujság*» ötven éve. Most, márczius hó 5-ikén, a mikor lapunk mai száma a nyomdába kerül, töltötte be a «*Vasárnapi Ujság*» életének ötvenedik évét. Épen félévszázaddal ezelőtt, 1854 márczius 5-ikén jelent meg az első szám. Az ilyen nagy évfordulót magánemberek is különösen meg szokták ünnepelni; úgy lapnak, ha ily hosszú ideig meg tud tartani az olvasó közönség érdeklődését, még inkább oka van az ünneplésre. Mi nem követjük ugyan az ilyen ünneplések szokásos módját, a melyben igen sokszor a csillogó, feltűnő kereső külsőségek elnyomják a benső, közvetlen tartalmat; a mi ünneplésünk a lefolyt nagy időre s elhunyt jeleseinkre való emlékezés. Ezért újítjuk fel mai számunk élén *Pákh* Albertnek, lapunk első szerkesztőjének emlékeztetőt. A «*Vasárnapi Ujság*» megindulá-

II. Felvonás.

Pierre: A francia nép nevében összedlak bennetek!

A «KIS CSÁSZÁR» ELŐADÁSA A NÉPSZÍNHÁZBAN. — Sorger fényképe.

sára, az akkori viszonyokra, a kezdet nehézségeire vonatkozó cikket már ezei első számunkban közöltük, mert az új évfolyam január elsején kezdődött, akkor került először a lapra az «51. évfolyam» jelzés. Azok legnagyobb része, a kik a «Vasárnapi Ujság» első éveinek munkatársai voltak, a sirban pihen az első szerkesztővel együtt; a kezdés munkájának, aggodásainak és reménykedéseinek fő tanui, a két első fő-munkatárs: *Jókai Mór* és *Gyulai Pál* azonban még friss erőben élnek és munkálkodnak irodalmunk élén. Az elhunytakra való kegyeletos visszaemlékezés mellett az elők-ről sem szabad megfeledkeznünk, őket is fölkéssük hálás üdvözlötünkkel, hisz ők is jubilémsok: ötven éve munkatársai már a «Vasárnapi Ujság»-nak. Ritka jelenség az is, hogy a lefolyt ötven év alatt egy magyar lapnak mindössze két szerkesztője volt: tizenhárom évig *Pákh*, az ő halála, (1867) óta pedig e lapok jelenlegi szerkesztője. Nevezetes évfordulónkon hálás szívvel gondolunk a magyar olvasó közönségre is, mely mindenkor fogékony részvétellel kísérte közhasznú törekvéseinket s érdeklődésével, pártolásával lehetővé tette, hogy szerény kezdeteiből a «Vasárnapi Ujság» azzá fejlődhessek, a milyenek ma látjuk. Első ötven évének betöltője a «Vasárnapi Ujság» szeretettel üdvözlő olvasóit!

* **Állóhelyek.** A színházakban már a múlt század vége felé eltörölték az állóhelyeket, a villamos vasutakon csak a legújabbban. A közönségnek kitűnő alkalmazkodási képessége van: még a kényelemhez is hozzá tud szokni. Néha ugyan keservesen esik egy-egy siető utasnak, hogy a kalauz leintje, de bizonyosalmak nincsenek, vagyis a villamosok fűrgén, vidám csilingeléssel bonyolítják le a forgalmat. Pénzügyileg szólva: kisebb forgalom, kevesebb haszon. De bent a kocsiiban néha mégis mutatkozik egy kis zavar. Ha egy hölgy belép és nincs állóhely, többen felkelnek. Mert el lehet törölni az állóhelyeket, de nem lehet eltörölni a lovagias felbuzdulást, az obligát udvariasságot. A hölgy. — ez már hagyományos, — elfogadja a kínált állóhelyet. A gallér meg áll, mint az előtt. És itt következnek a bonyodalmak. A kalauz, ki eddig a jegyek kiosztásával volt elfoglalva, észreveszi a merőlegesen helyezett urat. A formák szerint gyöngéden, de lényegben erősen figyelmezteti, hogy a kocsiiban állni nem szabad. A gallér levonja tétének következményeit. Kimegy a villamos peronjára, (nem merem *szarogtyá*-nak nevezni, mert Ballagi belém köts le-Simonyi-

Zsigmondoz). A kalauz lassan, de biztosan utána megy s figyelmezteti, hogy időközben a peron is megtelt. A gallér, ha kolerikus természetű, halak káromkodik; ha nyugodtabb természetű, hangosan így szól: «Kedves kalauz úr! Mi sem okosabb, mint hogy az állóhelyeket eltörölték. De ez nem ok arra, hogy engem, bármily megtisztelő is rám nézve, Mohamed koporsójának képzeljen!» A kalauz mentegetődéz: «Kérem, én ilyet nem mondtam». «De gondolta. Mert állóhelyemet átengedtem, az állóhelyet pedig elfoglalják előlem, akkor csak mint levegőben lógó teherárú, vagy mondjuk egyszerűen, mint Mohamed koporsója utazhatom». A kalauz gondolkodik egy kicsit a problémán, a közben megállítható érkezik, néhányan leszállnak s a gallér megint helyhez jut, a probléma meg van oldva. Vagyis: mundus se reperit.

A **Lánchíd.** Budapest csekély számú építészeti műremekei közt a Lánchíd világhírű. A negyvenes években a gróf Széchenyi István által kismemelt angol mérnök, Clark Adám építette, oly időben, mikor a vízi építés technikája nem volt kifejlődve. Clark megoldotta a feladatot és alkotásának különös szépséget adott, longe könnyűsége és építészeti előkelősége a formákban. A külföldi technikai iskolákban a budapesti Lánchíd szerkesztését és monumentális sajtóságait kitűnő példaképpen tanították. Az idő haladt, a hidépítés a technika fejlődésével egészen más föltételek szerint történtek, az esztétika pedig mellékessé vált. Ötven évnél több immár a Lánchíd kora. Szépsége minden hidaink közt a legtekélyesebb. Széchenyi levelezéseiből ismerjük, mennyire áthatotta az angol mérnök tervezése, és hogy még azt is utasításul adta neki: más anyagot, egyéb vasat ne használjon, csak a mi angol gyárból kerül. Ötven év múltával most szükségesnek mutatkozik, hogy a Lánchídat kijavítsák és az idők folyamán támadt sérüléseit pótolják. A Lánchídra különben is építések számba nem vehetett feladat járult az óriási fejlődött forgalom következtében. Ma is a legnagyobb forgalmat ez a hid közvetíti. De mivel most már több más hid is van, a kormány elhatározta, hogy a Lánchídat alaposan megvizsgálja mind anyagában, mind pedig a láncok végének lekapcsolásánál és a szakértők véleménye szerint teljesíti a javításokat, hogy a remek műalkotást biztossá szépségében és erejében. A hidról tehát a nagyobb forgalmat most sokára elterelik, és csak a gyalog közlekedésnek hagyják meg. Minden legkisebb részét megvizsgálják és a hol kell, megteszik a javításokat, az anyag kicserélését, és biztosítják a technikai műkincset Budapest további nevezetességének.

Erzsébet királyné szobra. Erzsébet királynéknak a budai várban állítandó szobrára két ízben hirdetett pályázat nem járt eredménnyel. A pályázó művészek tekintettel a felhasználható nagy összegre, olyeket készítettek, melyek Budavár egész városi rendezését célozzák, egy részt nagy építési alkotásokkal, más részt oly nagy terület

igénybe vételével, mely Budavárát egészen lefoglalná egy metán későbbi időben állítandó, most még nem is sejtett nemzeti emlékmű. Időközben nyugodtabb felfogással tekintik Erzsébet királyné emlékének megörökítését, s ennek kifejezését várják a nemsokára újra összeülő szobor-bizottságtól és a harmadik pályázat föltételeinek megállapításától. A királyné szobrának helyéül a Szent György-teret akarják kijelölni, mely tágas s a királyi palota közelében tökéletesen megfelelő. Az alagút fölött, egész a Lánchídig levezető hegyoldalt tehát a szobor környezetéhez csatolni nem akarják. Ez az emlékmű azonban csak egy részét emésztene föl a rendelkezésre álló nagy összegnek. A fennmaradó tökéből az országnak még két vagy három helyén lehetne Erzsébet-szobrot állítani.

Márczius 15-ike és 20-ika. Az ifjúság Budapesten az idén is megüli az 1848-iki márczius 15-ike emlékét, márczius 20-ikán pedig Kossuth halálának évfordulóján országos ünnepet rendez, melyen az ország főiskolái küldöttséggel vesznek részt.

Márczius 15-ikét délelőtt a Vigadó termében rendezendő matinével ünneplik. Ezen először mutatja be magát az egyetemi kör zenekara. Délután a központi egyetem épület előtt foly tovább az ünnep, majd a muzeum és Petőfi-szobor elé vonulnak.

Márczius 20-ikán a Kossuth-ünnep szintén a Vigadóban kezdődik, országgyűlési képviselők és jövevű művészek közreműködésével és Kossuth sírjának megkoszorúzásával. A rendező-bizottság márczius 20-ika megüését is állandóvá akarja tenni s az ezen napon mindenkor tartandó lakomához ezüst serleget készített. Az ünnepi szónok által mond áldomást. A serleg ünnepélyes fölvatása a márczius 20-iki lakomán lesz.

A **Kolozsvári Nemzeti Színház** építési ügyében megtörtént a döntés. E színházat már régebben történt megállapodás következtében a bécsi Fellner és Helmer színházépítő cég építi. Ez ügyben február 19-ikén a belügyminiszteriumban *Sándor János* államtitkár előnöklésével értekezletet tartottak, melyen *Fellner* bécsi építész is megjelent. A meghívottak *Fellner* terveit elfogadták, de kívánták, hogy az építésnél hazai erőket és cézégeket használjanak. Elhatározták, hogy a bizottság helyszíni szemlét tart Kolozsváron. Az új színházban ötven páholy lesz és ezerharmincz néző befogadására épül. A diszlektárt teljesen külön építik a színházról és Kolozsvár városát felkerik, hogy erre a célra ingyen telket adjon az építés céljaira. Juniában megkezdik az építkezést, úgy hogy az új színházat 1905. októberében át lehet adni rendeltetésének.

Egy híres művész balesete. *Ermete Novellit*, a nálunk is jól ismert nagy olasz színműt, *Firenzében* baleset érte. A Niccolini színházban márczius 2-ikán a «*Velencei Kalmár*»-t játszotta s az első felvonásban oly szerencsétlenül esett el, hogy bordatörést szenvedett. Hosszabb ideig nem léphet föl.

Az **angol biblia-társaság ünnepe.** Száz esztendője most, hogy a *Brit és Külföldi Biblia-Társaság* megalakult. Ezt a jubileumi évfordulót mindenütt megünneplik a protestánsok. Nálunk is ünnepély lesz, mert a biblia elterjesztésében Magyarországon nagy szerepe volt a társaságnak. Az összes ünnepélyek középpontja a londoni *Albert Hall*, a hol márczius 6-án meg fog jelenni az angol királyi család is. *Magyarországon* márczius 6-án az összes protestáns templomokban bibliai ünnepet tartanak s gyűjtetnek a tarsulat javára. *Budapesten* márczius 5-én, este hét órakor a Nemzeti Múzeumban bibliai estét rendeznek, a mely alkalommal nyolc, falra vetített képen bemutatják a biblia diadalutját a világon. Ugyanez alkalommal *Balogh Ferenc*, debreczeni tudós tanár fölolvassza a magyar bibliai történelméről.

Egy végrendelet és az Akadémia. Az utóbbi napokban sokat beszéltek egy végrendeletéről, melyben *Miklóssy Ferenc* biharmeryei nagybirtokos összes vagyonát a Tud. Akadémiára hagyja. A végrendelet, melyet pár nap előtt hirdettek ki a nagyvárosi törvényszéknek, csakugyan így is intézkedik, csakhogy a végrendelet záradéka azt mondja, hogy mindezek az intézkedések érvénytelenek, ha gyermekek születnek, mert akkor minden azoké. *Miklóssy*nak a végrendelet kette óta két gyermeke született, e szerint a végrendelet előbbi intézkedései érvénytelenek.

Andrét halottnak nyilvánították. Ezelőtt hét évvel, 1897 július 11-ikén szállt léghajóra a Spitzbergák éjszaki fokánál *André*, hogy két társával az éjszaki sarkhoz jussanak. Többé semmi hír sem érkezett a három merész svédre. A stockholmi bíróság *Andrét* és két társát, *Strindberg*et és *Fränkelt* most a törvény által előírt határidő elmúltával halottnak nyilvánította.

Az **orosz-japán háborúról** napról-napra elég sok hír érkezik ugyan, de a legtöbb megbízhatatlan. A harezólo felek maguk kevés hírt adnak. Különben is kevés a hadi esemény, mert most még a seregek szállítása tart. Február 29-ikéről *Port-Arturnál* vívott újabb tengeri csatáról beszéltek a

III. Felvonás.

X. Károly: «A szegény kis pásztort irigylő a boldog nagy király»

III. Felvonás.

Roccaut halála.

A «KIS CSÁSZÁR» ELŐADÁSA A NÉPSZÍNHÁZBAN. — Sorger fényképe.

tudósítások és a japánok győzelméről. De a japán hajóhad február 28-ika óta nem is volt *Port-Arturnál*. Az idő viharos már napok óta. *Port-Artur* helyzete állítólag nagyon szorongatott, mert a japánok a tenger felől körül zárták, szárazföldi összeköttetése is veszedelemben forog. A száraz földön, Korea felső részében az orosz és japán kémlő csapatok már össze-összetalálkoznak és lövéseket váltanak. A japánok hadi hajóik védelme alatt zavaralanul szállítják partra csapatokat Koreában. Az oroszok a szibériai vasúton viszik a katonaságot a Jalu folyóhoz. Mindez azonban lassan megy s a döntő eseményeket csak ápril végére vagy májusra várják.

Szüry Dénes mult számunkban megkezdett «*Shylock és a részvét*» című nagy érdeklő cikkek folytatását legközelebbi számunkra voltunk kénytelenek halasztani, mert *Pákh Albert*ről közölt nagy terjedelmű cikktünk s egyéb időszéri közleményeink teljesen lefoglalták a lapunk számára kiszabott teret.

Kitűnő tápláló szer egészséges gyermek számára a *Kufeké-féle gyermektejt* tehéntejvel vagy a néklül, mert jó íze következtében a gyermek szívesen veszi, könnyen emészthető, mert a benne foglalt keményítő anyag dextrinná és cukorrá változik és ezért a *Kufeké-gyermektejt* már az első hónaptól kezdve lehet a gyermeknek adni.

Előkerítés. Kinek oltó, örökös és teljesen áthatlan kerítésre szüksége van, azt csak *Gleditschia* (koronatóvis, krisztusóvis vagy tükés lepnyfa) csemetékkel készítheti legbiztosabban. Nagyobb és kisebb birtokok, hegyközségek, legelők, udvarok, majorkák, kertek, temető stb., stb., a legelősebben úgy keríthetők körül, hogy teljesen kulcsal zárhatók. Ezer csemete elegendő kétszáz méter kerítéshez. Minden rendelkezés rajzokkal ellátott útlatási utasítás mellékeltek. Szines fénynyomatu díszes árjegyzékeket bárkinek ingyen és bérmentve küld az «*Ermelléki első szőlőoltvány-telep*», *Nagy-Kágya*, u. p. *Székléyhíd*, melynek lapunk mai számában megjelent hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét.

HALÁLOZÁS.

HENRIK német herceg, Vilmos német császár hat éves kis unokaöccse, meghalt Kielben. Atyja a császár öccse, *Henrik* a német tengerészet főparancsnoka. A kis herceget a gyermekszobában játékközben érte szerencsétlenség s az ekkor szenvedett agyrázkódás következtében néhány nap múlva meghalt. Temetésére elment Vilmos császár is.

Vásárosnaményi és nagylónyai úr. *LÓNYAI ALBERT*, az osztálysorsjáték részvételnyársaság elnöke, Ugocsa-mező volt főispánja, *Lónyai Menyhért* volt magyar miniszterelnök testvéröccse, meghalt Budapesten, életének 82-ik évében, hosszasan szenvedés után. Halála a legelőkelőbb főúri családokat borítja mély gyászba. Hült temető márczius 6-án helyezik *Nagy-Lónyan* a családi sírboltban örök nyugalomra.

SZINAY GYULA ügyvéd, Hajduböszörmény volt országgyűlési képviselője, Debreczen város törvényhatóság bizottsági tagja, a ki az egyháznál és főiskolánál s a városi és vármegyei függetlenségi párti mozgalmakban vezérember volt, Debreczenben 58 éves korában meghalt. Egyideig a «*Debreczen*»-t is

szerkesztette. Tagja volt a függetlenségi párt ama küldöttségének, mely Turinba utazott *Kossuth Lajos* kilenczvenedik születésnapja alkalmából.

Elhunytak a közelebbi napokban: *ZSIÁN MIHÁLY* lugosi g.-kath. román kanonok, ki Német-Bogszánban 30 évig lelkészkedett, s temetését *Hosszu Vazul* lugosi püspök végezte. — *BIRLY LAJOS*, nyitramegyei földbirtokos, a főváros egyik legrégebb családjának tagja, *József nádor* orvosának, *Birly Flóriánnak* legifjabb fia, 69 éves korában Budapesten. A nagy számú család gyászolói közt van *Rudnay Béla* fővárosi rendőrkapitány is, a kinek az elhunyt apósa volt. — *Id. SZEMLEK MIHÁLY* festőművész, fővárosi nyug. főreáliskolai rajztanár, ki ifjúsági iratokát, mesés könyveket illusztrált és a hazai történelemből is készített rajzokat, melyek könyvomat sokszorosításban jelentek meg, 70 éves korában, Budapesten. — *MIHALOVICS BÉLA*, székelyudvarhelyi tanár, 28 éves korában. Mint gróf Széchenyi perzsnagyokot gyermekeinek nevelője több évet töltött Teheránban s a perzsa viszonyokkal is megismerkedett. Néhány könyve is megjelent: így «*Egy év Perzsiában*», és «*Nevelés Perzsiában*» címűek. — *GAÁL IMRE* esperes-plébános Német-Elementen, lelkes hazafiságával szerzett érdemeket a torontáli nemzeti és vidéki bizottságok, halála széles körökben kelt mély részvétet. — *BÉRTNY MIKLÓS*, pénzügyi tisztviselő, *Beóthy László* biharmeryei főispán unokatestvére *Nagy-Váradon*. — *SCHILLING KÁLMÁN* nyug. törvényszéki bíró 53 éves korában Szabadkán. — *Dr. DÁVID LAJOS* járási orvos, törvényhatósági bizottsági tag, 54 éves korában. — *THURÓCZY ANPÁD* járásorvos, tb. megyei főorvos, 49 éves korában *San-Remóban*. — *THURANSZKY FERENCZ* földbirtokos, 1848—49-iki honvéddadnagy, 73 éves korában *Sátoraljaiújhegyen*. — *SÁRALVY HÉLVA* *Trvadar* kir. tanácsos, Esztergomvármegye volt szolgabírája, a primási és a Pálffy herceg-főle uradalomk ügyésze Esztergomban. — *Nagykőri Molnár János* építővallalkozó 62-ik évében *Nagy-szécsényben*. — *VÖNERI PÁL* 48-as honvéd Szegeden 72 éves korában. — *Tóth SÁNDOR* régi honvédtüzér, a ki *Kmetty* tábornok hadseregében harcolt, 75 éves és *Mikó József*, ki részt vett *Perzel* tábornok csatáiban 78 éves korában *Székesfejerváron*. — *DROZDA JÓZSEF* tanító 25-ik évében, *Kassán*. — *NÉREY ENNŐ* m. kir. honvédmegyei hadbíró 47-ik évében, Budapesten. — *Szécsi SZTEFÁNKÓ* *János* ny. honvédszázados, 55 éves, *Szatmáron*. — *HAMVAY MÓR*, *Hamvay Ödön*, az Országos Iparművészeti Múzeum tisztviselőjének édes atyja, 56 éves korában a fővárosban. — *Dr. Kolbe DEZSŐ* ügyvéd 37 éves korában *Komáromban*. — *Csákyffy IMRE* nyug. kuria segédhivatali igazgató Budapesten. — *CSEFÁNYI IGNÁCZ*, földbirtokos, *Borsodvármegye* nyug. főszolgabírája, 78 éves korában, *Csepány* községben. — *PATAK ANTAL*, nyugalmazott államtanús felügyelő, 71 éves korában, *Egerben*. — *PSIK LAJOS*, volt királyi ügyész és országgyűlési képviselő, *Kaposvárott*. — *KARDEBŐ VILMOS*, pénzügyi tanácsos, *Pécsen*, 60 esztendőskorában. — *REPKES VINCEZ*, a pécsi elemi iskola igazgatója, 64 éves korában. — *HALMI GUSZTÁV*, posta- és táviró-főtiszt, 45 éves korában, *Buda-pestben*. — *KISS LAJOS*, miskolci ügyvéd, később *Miskolc* városának tanácsnoka, 51-ik évében. — *SZERDAHELYI ZSIGMOND*, r. kath. tanító 58 esztendőskorában, *Ó-Kanizsán*. — *KÁLLI NAGY ÁKOS*, magyar

kir. erdészfeljött, *Aradon*, 39 esztendőskorában. — *RANSCHBURG GYULA*, 19 esztendőskorában, *Budapestben*.

VUCSKICS ÁGOSTONNÉ, szül. *Gyallai Máchik Etelka*, néhai 48-as honvédszázados és kir. mérnök özvegye 74 éves korában, *Nagyváradon*. — *Özv. PORGÁB LIPTAY MIKLÓSNÉ*, szül. *Hatvani Klára* 71 éves korában, *Debreczenben*. — *Özv. GALLÉ ANDORNÉ*, szül. *Ringbauer Lujza*, 86 éves korában *Hartán*. — *TERRAY GYULÁNÉ*, szül. *Lám Regina*, 39 éves korában, *Rozsnyón*. — *Özv. MILETZ KÁROLYNÉ*, sz. *Roder Borbála* 89 éves korában, *Bodajk* községben. — *Özv. SÁY JÓSEFNÉ*, szül. *Flito Amália* 73 éves korában, *Székesfejerváron*. — *MIHALOVITS ISTVÁNNÉ*, született *Kobilitz Laura* 64 éves korában, *Debreczenben*. — *HOLLARY ILONKA*, özv. *Hollaky Arpádné* szül. *Diósy Mariaka* husz éves leánya, *Komáromban*. — *Krisztopf Lászlóné*, szül. *Molnár Julianna* 47 éves korában, *Vácztól*.

Szerkesztői üzenetek.

T. F. A latin nagyon drága fém; az időszerint kilogrammjának 3080 korona az ára. De aránylag keveset is bányásznak s a nyert mennyiség alig fedezi az egyre növekvő szükségletet. A legnagyobb tömeget — évenként átlag 3300 kilogrammot — az orosz Ural hegységben nyerik, más helyekről ezenkívül összesen még csak vagy 300 kilogrammyit tudnak bányászni.

Cs. I. A nagy páncélos hadihajók löszkereszlete aránylag nem nagy s hosszabb csatákban könnyen kifogyhat, különösen a mi a nagy ágyúkat illeti, mert ezek darabonként rendszerint csak 80 töltéssel vannak ellátva; a közpészertű ágyúkhöz egyenként 160 töltés az apró gyorstüzelőkhöz pedig 1000 töltés van a hajókon báboros fölszerelésnél készletben.

T. A. Az ideai rizstermes Indiában véget vetett a három évig tartott éhínségnek, mely az angol kormányknak 800 millió koronájába került, és átlagos számitás szerint kétszáz ezer embert elpusztított.

Adalékok a magyarok östörténetéhez. Csak annyi látszik a dolgozatból, hogy szerző sok ide vonatkozó munkát olvasott, de eredeti semmi sincs tanulmányában, szárazon csupán előadja a már általános ismert adatokat.

A hegyi beszéd. Eléggé csinosan van megírva, de tárgyánál fogva inkább valamely egyházi folyóiratba való.

Álom Mámor. Az utóbbi arra vall, hogy képzeltet megmérgezte a dekadens költészet hatása. Effélebb nem nyitnánk tért még akkor se, ha sokkalta több tehetség támogatná.

Kis történetek. Jól vannak elgondolva, kivált az első, hatásuk a kidolgozáson török meg. Úgy érezzük, nincs meg bennük mindaz, a mi írójuk lelkében élt s nem is egészen úgy van meg. A második kissé el is van nyújtva s a pointeje nem csattan.

Feleségemnek. Kiseb lagymatag a formájuk, kár volna őket így nyilvánosságra hozni, pedig van bennük szin és hangulat. Legjobb volna összetörni ezt a mostani formát s szerencsésebb órában újra önteni.

Tanodás. (Félicien Champsaur). Talán sorra kerítetjük.

Hogyha szép tavaszom. Egykor és most. Szentimentális epékedés, a mely nem jelent semmit az olvasónak s talán az írónak se sokat jelentett.

Nem közölhetők továbbá: *Fohász*. A maga számára, mint saját érzésének nyilvánulása, jó fohász-

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

Hajfestő - fésű.

Egyszerű fésűvel és vagy vöröses haját szőke, barna vagy fekete tónusra festi. Teljesen ártalmatlan! Éveken át használható! Sok ezer darab használatban. Darabja 5 korona franko. Szállítója 10257 J. Schüller, Wien, II., Kurzbaugasse 4.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER FERMÉSZETES SAVANYÚ-KUT

ESZMÉNYI KEBEL azelőtt a Pületes orientales által, Ratié gyógyszerárúháza Parisban, Passage Verdanban az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnak ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a kebel idomainak szilárdságát biztosítja. Egy travegese ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest. Király-utca 12. sz. 10232

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co., Elberfeld. Abteil für pharmaceut. Produkte. **Somatose**

oldható hasfnehányo, a his tápanyagát (fehérvér és sókat) majdnem izetlen könnyen oldható por alakjában tartalmazza; ki való étvágygerjesztő **erősítő-szer** gyenge a fájlákosban elmaradot-faknak, mell-ideg- és gyomorbeteg-eknek, stb. **Vas-Somatose** alakjában különösen **sápkórosoknak** orvosiilag ajánlv. 9953: Vas-Somatose 2 1/2 szerves vasvegyületet tartalmazó tiszta Somatose Raktáron a gyógyszerárúháza és gyógyszerkereskedésekben. Csak eredeti csomagolásban valódi.

VASÁRNAPI UJSÁG

11. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁRCZIUS 13.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG (a Világkrónikával) egész évre 16 korona, félévre 8 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félévre 5 * Kihirdési előfizetésekre a postailag meghatározott vitellj is csatlakoz.

SZIGLIGETI EDE. 1814-1878.

MOST MÁRCZIUS 8-IKÁN múlt kilenczven éve, hogy Szigligeti Ede Nagyváradon megszületett. A Nemzeti Színház legnépszerűbb darabja, a „Liliomi” előadásával ünnepelte ez évfordulót s az ország egyéb helyein is kegyeletesen emlékeztek s emlékeznek meg róla, a magyar dráma és színpad egyik legéredesebb, oszlopos munkásságáról. Szigligeti nem annyira egyes műveinek örök-érvényű jelességével tette nevét elévülhetlenné, mint inkább egész munkásságával s annak általános hatásával. Művei közt vannak kitűnők, a népszínmű terén úttörő volt, mégis nagyságának nem ezekben van igazi mértéke, hanem abban, hogy a Nemzeti Színház első, legnehezebb időszakában, egy emberfőtön keresztül úgyszólván egymaga akkora fontosságú munkát végzett a magyar színpad felvirágoztatására, mint korának összes jeles színészei együttvéve. A színházat nemcsak a jó művészi személyzet élte, hanem ép oly mértékben a jó műsor, s a negyvenes évek kezdetétől haláláig Szigligeti vállán nyugodott a Nemzeti Színház s az egész magyar színpad műsora.

felől, s mint e nagyok, ő is csakhamar lemondott a színművészi babérokrol. Csakhogy ő ezzel nem vált meg a színpadtól, munkása maradt, mint színházi tisztviselő s mint drámaíró. Alig van irodalmunkban példa rá, hogy valaki oly kizárólagosan egy irodalmi ág művelésére szentelte volna magát, mint Szigligeti a drámára. Ereje e központositásának köszönheti az irodalom drámaírói munkásságának nemcsak óriási terjedelmét (több mint száz darabot írt!), hanem mély hatását is. Minden ízében színpadi ember volt, erős érzékekkel a színszerűség gyakorlati követelményei iránt, azzal a biztossággal, a mely a cselekvény adta lehetőségek közül ki tudta választani azt, a mely leginkább elnyerheti a közönség tetszését s azzal a komolysággal, mely nem pályázik a tömeg alantassabb ösztöneire, hanem erős kézzel fölemeli a nézőt magához, a saját magasabb állásponjtjára. A negyvenes évek heves, de alapjában tárgyaltalan irodalmi harcában,

mely a színpadi s a költői hatás túlsúlya körül folyt, ő inkább hajlott a színpadi hatás követelményéhez, mert csak ezzel édesgethette magához a közönséget, de azért a költői hatást sem ejtette el. Jelesebb művei, mint „Fenn az erdő, nincsen kas”, „Liliomi”, „Trónkereső”, stb., ha pusztán mint irodalmi műveket tekintjük is, magas színvonalon állanak, melynél magasabbat kevesen értek el drámaíróink közül.

A népszínműnek tudvalevőleg Szigligeti a megteremtője; ez működésének legeredetibb oldala. A magyar köznépet ő vitte a színpadra mint komoly szereplőt, drámaíró elődei csak bohózatos hatásra alkalmas elemet láttak benne. Szigligeti ebben nem vezeték külföldi előképek, hanem egyrészt saját helyes színpadi érzéke, másrészt pedig a negyvenes évek ama demokratikus áramlata, a mely politikailag a jobbágység eltörlésében, irodalmilag pedig a nép-nemzeti irány diadalra jutásában érte el tetőpontját. A maga teremtette műfajnak egyszerűsége legkitűnőbb példáit is megalkotta, melyekkel a közvetlen utána következőeknek is alig egy-két darabja ért föl, a későbbi nemzedék művei pedig mélyen alatta maradnak. Az újabb drámaírói nemzedéknek egyik legsúlyosabb mulasztása ép az, hogy Szigligeti merész és sikeres kezdetét a népszínmű terén nem tudta fejleszteni s e kedvelt és gyökeresen magyar műfajt el hagyta laposodni.

Az a negyven év, melyet Szigligeti a Nemzeti Színház szolgálatában töltött, a küzdelmek, a súlyos válságok időszaka, de egyúttal a nagy sikereké s a szilárd alapvetésé is. Abban pedig, hogy a színház s vele az egész magyar színészet a válságokból épen tudott kimenekülni, sőt fejlődni is, ép úgy Szigligeti a fő-érdem, mint a későbbi nagy sikereiben. Mint a színház tisztviselője, majd igazgatója s mint a magyar drámaíró egyik legerősebb munkása, egész életét, minden munkáját, szíve minden dobbanását a magyar színügyre áldozta, melynek föllendülésében nálánál nagyobb érdeme nincs senkinek.

SZIGLIGETI EDE 1877. évi kiraz után.

SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA SELYEMÁRUHÁZA BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ. **A TAVASZI** és nyári idényre selyemkeltme-, bársony-, csipke- és szalagszükségleteit vásárolja **SZÉNÁSY, HOFFMANN és TÁRSA** SELYEMÁRUHÁZBAN BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4. A legnagyobb választék mindenféle selymárúkbán. Az idény összes újdonságai folyton raktáron vannak. Szabott árak, tulkövetelés kizárva. Minták vidékre bérmentve küldetnek. **SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA** SELYEMÁRUHÁZA 10317 BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ.

Kérje csak a **Selle & Kary-féle** **FREDIN** legjobb tisztítószert minden finom lábbeli számára: bőrcipő, szőcsipő, szőcsipő, szőcsipő. Különösen ajánlható Box-calfs-, Oscania-, Chevreux- és lakkozópőrcikre. Wien, XII/1.

5 koronáért küldök 4 1/2 kgr. (kb. 50 drab.) kiváló minőségű **piperezsappant** rózsá, lilomtej, orvona, ibolya, rezeda, jászmin és gyöngyvirágból szepes esszenciával. A pénz előzetes megküldése esetén, vagy utánvétellel küldi. **KANN IGNACZ** Wien, II., Lilitenbrung, 17.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

+ Soványság + Szép telt testűtömök a D. Franz Steiner & Co. Berlin szőpors által. Aranyéremmel kitüntetve Paris 1900. Hygiene-tiállítás és Hamburg 1901. 6-8 hót alatti már 30 fontnyi gyapjódúságát bizonyítja. Orvosi rend. esszenci. Szilikon becsületos. Nem szédeltés. Szilikon készítmény. Ára kezesnőnként 3 kor. 50 fillér. Postai árúny vagy utánvétellel. Szállítja: 10128 **TÖRÖK JÓZSEF** Gyógyszerész, Budapest, 18, Király-u. 12

GANZ ÉS TÁRSA vasöntő- és gépgyár-részvénytársulat Leobersdorf, BUDAPEST, Ratibor. 582 Városi üzlet: IV., Ferencziek-tere 2. szám. Elektromos világítás és erőátviteli berendezések, egyenáramu, váltakozó és forgó áramra. Elektromos távolági, városi, bányai- és iparvasutak. Dinamógépek, elektromotorok, transzformátorok és áramátalakítók, daruk és szivattyúk; felvonók, szellőztetők, továbbá elektromos gépek és teljes berendezések a karbidgyártáshoz. Áramszámlálók, ivilámpák, mérőkészülékek. Lakások és épületek elektromos világítási berendezése. Vas-, acél- és ércöntvények építési és gépészeti czélokra. Kéregöntési vasuti kerekék és keresztcsékek különleges vasból, első-rangú, helyiérdeklő elektromos és keskenyágú vasutak számára. Hengerek és malomberendezésekhez szükséges tárgyak. Aprító gépek kőzúzó és Sattler-féle léces golyómalmok. Turbinák, szilipek és csővezetékek. Papír és cellulóze gyártásra szolgáló gépek. Vasuti kocsik első-rangú, helyiérdeklő elektromos és keskenyágú vasutak számára. Vasuti kocsialkatrészek, csapágyak (Korbuly és Katona-Varga szabadalma). Forgó korongok, tolpadok és kitérők. Daruk kézi-, gőz-, petroleum- vagy elektromos erővel való hajtásra. Transzmissziók. Gázmotorok, kotró-, generátor- és világító gázra 1000 lóerőig és azon túl. Petroleum-, Benzín- és Spiritus-motorok és Lokomobilok Bányai-féle vízbefecskendezéssel. Fűtéstémző készülékek. Vízszűrők. 10150 Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK. HIRDETMÉNY. A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az 1904 márczius hó 17-ik napján d. e. 12 órakor a bank helyiségeiben (V., Nádor-utca 7. sz. a.) tartandó **XXXV-IK RENDES KÖZGYÜLÉSRE** ezenell tisztelettel meghívatnak. **NAPIREND:** 1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1903. üzletéről. 2. Az 1903. évi mérleg megállapítása és a felmentvény megadása. 3. Határozathozatal a tiszta nyereség hóváfordítása iránt. 4. Választás a felügyelő-bizottságba. **A részvényes letehetők:** Budapest: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utca 7. sz. a.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál. Bécsben: az Union-Banknál. Párisban: a „Société générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France” című banknál. **Alapszabályok kivonata.** 23. §. 20 részvény tulajdona egy szavazatra jogosít. 24. §. Részvényesek, kik szavazó jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyűlés összeülte előtt legalább 8 nappal részvényüket térítvény mellett letétmenyezni. — A letétmenyezés a bank pénztáránál, vagy más, a hírlapokban kijelölt helyeken eszközözendő. 25. §. A szavazójog személyesen, vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényeseknek adható. Testületek, intézetek és kereskedelmi czégek, továbbá nők és kiskorúak a közgyűlésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. — Azoknak, kik szavazójogukat igazolták, a részvényes és az utának jéro szavazatok számának megjelölésével ellátott igazolójegyek adatkak ki. — A részvények a részvényes által sajátkezűleg aláírandó jegyzékbe, számszerű sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál 1, minden egyéb letéthelyen 2 példányon bejegyzendők. — A letévo a letett részvényekről térítvényt nyer és a részvények annak idején, a közgyűlés megtartása után, eskis ezen térítvény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni. — Az 1903. évi mérleg és jelentés 1904 márczius 9-től kezdve a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll. 10313 (Utányomás nem díjaztatik.)